Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 36 (1530) ГОД XXX БЕЛАСТОК 8 ВЕРАСНЯ 1985 г. ЦАНА 10 зл.

На сходзе ў Гайнаўцы, злева направа: кандыдаты на паслоў М. Клімовіч і А. Навачкая, вядучы сход дзеяч ПРОНу А. Зін, віцэ-ваявода Ю. Сляжынскі і кандыдат на пасла Я. Чыквін.

ЛЮДЗІ НЕ ТОЯЦЦА

Праўдзівая дэмакратыя — рэч набыўная, як кажуць людзі, магчымая да здзяйснення ў жыцці. Увачавідкі гэта відаць з сёлетняй выбарчай кампаніі. Ужо трэці тыдзень па ўсёй краіне праходзяць кансультацыйныя сустрэчы кандыдатаў на паслоў у Сейм — так завуцца ў афіцыйнай фармуліроўцы гэтыя сапраўдныя народныя сходы — часцей за ўсё шматлюдныя, бурлівыя, гарачыя. І то незалежна ад таго, ці адбываюцца яны ў Беластоку, Бельску, Чаромсе або ў іншых большых ці меншых мясцінах. Проста людзі не баяцца рэзаць уладам уголас і ўвочы матку-праўду, калі адчуваюць, што справядлівасць на іх баку. Даюць будучым кандыдатам у паслы цвёрдыя і настойлівыя ўрокі пра тое, што іх хвалюе, злуе, абурае, але таксама, што падбадзёрвае, радуе, заахвочвае да працы. І пры тым кожны выступаючы — звычайны селянін ён ці рабочы, заслужаны настаўнік ці малады інжынер — выказваецца сэнсоўна, разважліва, з клопатам пра дабро ўсіх. Не чуваць было дэмагагічных выкрыкаў супраць народнай дзяржаўнасці ці сацыялістычнага ладу, а калі і здараліся неабдуманыя адрыжкі з мінулых гадоў, самі сабраныя „гасілі“ такіх аматараў пашырасавацца ды танна заваяваць сабе папулярнасць. Цяжкія гады грызні, калатні і завірухі навучылі людзей грамадзянскай адказнасці за ўчынак і слова, балюча пераканалі, куды вядзе гарлахвацтва, безадказнасць, анархія. Навучылі думаць па-грамадзянску, сур'ёзна.

(Працяг на стар. 4)

ДОБРАЕ СУСЕДСТВА ПАТРАБУЕ ВЕДАННЯ СУСЕДЗЯЎ

ІНТЭРВ'Ю З ПРАФЕСАРАМ ЕЖЫ ТАМАШЭЎСКІМ

— Вы вядомы як даследчык нацыянальнага пытання. Які генезіс вашых зацікаўленняў?

— Перш за ўсё, па адукацыі я эканаміст, і навучыўся карыстацца статыстыкай, гаспадарчымі дакументамі і г.д., а гэта ў даследаванні гісторыі нацыянальных меншасцей часам мае вялікае значэнне. А з нацыянальным пытаннем сустрэўся я ўжо ў дзяцінстве. Жывучы да вайны ў малых мястэчках цэнтральнай Польшчы, назіраў я яўрэяў, якія складалі тут значны працэнт насельніцтва. Затым была кніжка Фердынанда Асэндоўскага „У польскіх джунглях“, у якой апісваліся канікулы групы вучняў не так у „польскіх джунглях“, як сярод лясоў, балот Палесся. Вядома, аўтар пісаў не аб беларусах ці украінцах, а аб „тубыльцах“ або палешуках. Аднак кніжка паказвала зямлю і людзей, выклікала зацікаўленне іншымі звычаямі і культурай. У адрозненні ад іншых аўтараў (напрыклад, шматлікіх твораў Марыі Радзевічуўны), Асэндоўскі не прапаведваў непрыхільнасці да „чужых“ або „прымітыўных варвараў“, а вучыў пашане да іншых людзей. І хоць сёння цяжка было б згадзіцца з многімі вывадамі аўтара, гэта мая першая сустрэча з Беларуссю пакінула добрую памяць. Пазней, калі я пачынаў уласныя доследы, пастаянна з'яўляліся пытанні нацыянальных меншасцей: асіміляцыя некаторых асяроддзяў, асабліва буржуазных, зямельнае пытанне, складанасць дробнага гандлю і рамесніцтва. А таксама пошукі развязкі, якія рабілі больш празорлівыя польскія палітыкі. Гісторыя польскага народа так моцна сплецена з гісторыяй беларусаў, літоўцаў, украінцаў і яўрэяў, што на кожным кроку сустракаем гэтыя пытанні.

— Якія мэты ставіце перад сваімі даследаваннямі, прысвечанымі нацыянальным меншасцям?

— Мучыла мяне пытанне, чаму ў міжваенных гадах не ўдалося знайсці вырашэння нацыянальных праблемаў незалежнай Рэчыпаспалітай. Чаму ў дзяржаве, якая ўзнікла ў выніку ба-

(Працяг на стар. 3)

АБ „НІВЕ“ — ЯКАЯ ПАВІННА БЫЦЬ?

У 24 нумары „Нівы“ быў надрукаваны ліст Міколы Андрэевіча аб тым, якой павінна быць „Ніва“.

Тэма вельмі цікавая, таму добра, што разгарнулася шчырая дыскусія. Ад галасоў чытачоў і сімпатыкаў у многім залежыць, ці „Ніва“ стане папулярнай, ці будзе „нудзіць“, як гэта канстатуе аўтар ліста.

Не ведаю, чым кіраваўся паважаны сябра Андрэевіч, сцвярджаючы, што „Ніва“ толькі для старых і дзяцей. Мне здаецца, што гэта яго ўласны пункт гледжання, без апраўдання. Доказам гэтаму можа быць рэпліка 20-гадовага чытача з Сямяціч Андрэя Мартыновіча.

Андрэевіч прапануе, каб „Ніва“ занялася „сексам“, то з'яднае сабе больш сімпатыкаў. Я не толькі не падтрымліваю прапановы сябра Андрэевіча, а рашуча заяўляю сваё „не“. Голыя бабы не для „Нівы“! Гэта ж не бульварная газета, а паважаны ў нас і за рубяжом часопіс. А з'яднаць шырэйшы круг чытачоў можна і іншым спосабам.

На маю думку, „Ніва“ павінна друкаваць у адрэзках цікавую аповесць, напрыклад, пра шпіянаж, ці нейкі крымінал з „дрыжыкамі“, паказваць людзей добрай работы і партрэты знатных землякоў — беларусаў з Беласточчыны, займаючых высокія пасады ў дзяржаўных установах нашай краіны. Зараз надта мала ўвагі прысвячаем мы ўспамінам нашых бацькоў і дзядоў аб мінулым і сённяшнім жыцці, аб нашай культуры і традыцыях. Праўда, ад нейкага часу Міра Лукша ў сваіх „Замалёўках з жыцця“ робіць гэта вельмі добра. Ды гэтага мала! Мне, напрыклад, падабалася калісь рубрыка „І так бывае“. У ёй паказваліся жывыя факты, узятыя з жыцця. Гэта прыводзіла чытача да задумы і рэфлексіі.

У сваёй рэпліцы малады чытач з Сямяціч просіць увесці пастаянную рубрыку для старэйшай моладзі. І слушна. Даўней моладзь знаходзіла ў „Ніве“ песні па заяўках, фота вядомых песняроў, ці калектываў. А зараз? Толькі „Сэрцайка“ і „Астрон“ крэпяць духам маладых. А ці нельга было б паказваць у „Ніве“ беларускіх ці савецкіх спевакоў, такія калектывы, як „Песняры“, „Верасы“, Трыо Марыніч і г.д. Скажаце — адкуль гэта браць? Што ж не робіцца для рэкламы! З-пад зямлі да-

(Працяг на стар. 3)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (ІІ)

По сутнасці нідзе на свеце няма дзяржавы чыстай нацыянальна. У істоце, у кожнай краіне знойдуцца большыя або меншыя групы, нацыянальнасць якіх адрозніваецца ад дамінуючай у дадзенай дзяржаве. Як вядома, у даваеннай Польшчы, якая захапіла значныя няпольскія этнічныя тэрыторыі, жыло некалькі мільёнаў беларусаў, украінцаў, літоўцаў. Народная Польшча стала болей-меней на сваіх этнічных граніцах. З гэтай прычыны сёння лік пражываючых у нашай краіне іншапляменцаў невялікі. Іх ацэньваюць прыблізна на васемсот тысяч. І ў гэтых васьмістах тысячах найбольшую групу складаюць беларусы і ўкраінцы. Меншую — славакі, літоўцы, грэкі, яўрэі, рускія і іншыя. Народная Польшча гарантавала ўсім гэтым нацыянальнасцям аднолькавыя з палякамі правы і абавязкі.

Кожны чалавек, які кіруецца элементарным аб'ектывізмам, мусіць прызнаць, што перад беларусамі ніхто ў Народнай Польшчы не закрываў і не закрывае дзвярэй школ, вышэйшых навуковых устаноў, адміністрацыйных інстанцый, войска і міліцыі, палітычных партый і арганізацый. І бадай што ва ўсіх галінах навукі, культуры і гаспадаркі працуюць беларусы. Спатыкаем іх у Міністэрстве замежных спраў і ў Міністэрстве знешняга гандлю. Працуюць яны і ў Міністэрстве абароны і ў Цэнтральным камітэце ПАРП. А трэба памятаць, што перад вайной было сотні абмежавальных спосабаў на тое, каб няпольскі элемент не пранікаў у тыя галіны жыцця, якія былі прызначаны выключна для католікаў, для палякаў.

Адзін з амерыканскіх беларусаў расказаў мне аб вельмі каларытнай уласнай гісторыі ў санацыйнай Польшчы. Прызывалі яго ў армію. У сувязі з тым, што ён меў сярэднюю адукацыю, мог выбіраць род войска. Калі ў камендатуры папаўнення яго спыталі, куды ён хоча ісці, той адказаў, што ў кавалерыю. Паручнік, які ім займаўся, пачаў яго пытаць пра веравызнанне і нацыянальнасць. Хлопец адказаў, што ён — католік і беларус. Афіцэр некалькі разоў перапытваў, стараючыся зашчапіць яму думку, што будучы католікам, ён адначасова — паляк. Чалавек, аднак, цвёрда адстойваў сваю беларускасць. Урэшце не вытрымаў капітан, які быў прысутны ў тым жа пакоі і прыслухоўваўся размове, ды грымнуў: „Prawosławny kacap, to pół biedy, ale katolik kacap, to istne nieszczęście. Do piechoty drania!"

Не веру, што такое нешта магло б здарыцца беларусу ў Народнай Польшчы. А калі і здарылася, дык напэўна не было яно вынікам дзяржаўнай палітыкі, а толькі справай чалавека, які паступаў так, каб кампраметаваць палітыку Народнай Польшчы.

Сказанае дагэтуль аб раўнапраўнай трактоўцы ўсіх нацыянальнасцей у Народнай Польшчы, адносіцца не толькі да самай нацыянальнасці, але і да веравызнання. Хто ж з нас не бачыць добрага стану праваслаўных цэркваў на Беласточчыне! Можа хтосьці сказаць, што дбаюць пра іх самі прыхаджане, а не дзяржава. Калі б, аднак, дзяржава хацела перашкодзіць у рамонце ці пабудове храмаў, дык знайшла б сотні спосабаў, каб гэта зрабіць. Аднак гэтага не робіць. Па-другое, многія цэрквы, якія прызнаны архітэктурнымі помнікамі, карыстаюцца дзяржаўнай апекай і фінансавай дапамогай. З гэтага вынікае, што аб'екты рэлігійнага культу, незалежна ад таго, да якога веравызнання яны належаць, карыстаюцца той самай апекай з боку дзяржавы.

Алесь Барскі

ГАЮЧАЯ ТКАНІНА

Імгненна спыняць знешні крывацёк, стаць верным памочнікам хірурга і зубнога ўрача можа „Полікапран" — гемастатычная „тканіна", распрацаваная вучонымі Белдзяржуніверсітэта.

Яе атрымліваюць са звычайнага цэлюлознага трыкатажнага палатна, якое на працягу сутак апрацоўваецца ў спецыяльных растворы. „Полікапран" не ўзаемадзейнічае з лякарстваымі рэчывамі кіслотнага характару, гемастатычны, не парушае працэсаў рэгенерацыі тканак, цалкам разыходзіцца ў арганізме за 23-28 сутак, а галоўнае — мае выключнае кроваспыняльнае дзеянне. Пры дапамозе яго знешні крывацёк можна спыніць імгненна, а ўнутраны — за 20-30 секунд.

ПЛЯЖЫ ПАД ВОКНАМІ

Мінскія будаўнікі здалі ў эксплуатацыю чарговы ўчастак Сляпянскай воднай сістэмы. Гэта штучная рака працягнулася на 17 кіламетраў праз усходнюю частку беларускай сталіцы.

На яе берагах у новых жылых мікрараёнах створаны зялёныя паляны, разбіты паркі, скверы, жаўцеюць пясчаныя пляжы. Блакітны пояс Мінска становіцца выдатнай зонай адпачынку для многіх гараджан. Асабліва мнагалюдна ў гэтыя летнія дні ля водных каскадаў і фантанаў, якіх тут больш дзесятка. Іх непаўторную прыгажосць стварае 30-метровы перапад вышынь ад вадасховішча-збіральніка да ўпадзення ў раку Свіслач.

НЕ ПАТРЭБЕН ТРАНСПАРТ

У Гродна ажыццёўлены прагрэсіўны варыянт забудовы жылых кварталаў. Яны ўзведзены ў комплексе з вытворчымі прадпрыемствамі. Жыхарам чатырох новых мікраараёнаў не патрэбен транспарт, каб дабірацца на работу: прадпрыемствы знаходзяцца побач, у масіве „Паўночны", пабудаваным як адзіны прамыслова-жылы комплекс.

ТЭХНІКУМУ — 25 ГОД

Баранавіцкаму тэхнікуму лёгкай прамысловасці споўнілася 25 год. За гэты час тут падрыхтавана больш за шэсць тысяч дыпламаваных спецыялістаў: тэхнікаў-тэхнолагаў прадзільнай, ткацкай, швейнай, адзелачнай і трыкатажнай вытворчасці. Сёння толькі ў баваўняным аб'яднанні імя Ленінскага камсамола Беларусі працуе каля дзевяцісот яго выпускнікоў.

Некаторыя выхаванцы тэхнікума сталі кіраўнікамі вытворчасці, узначальваюць цэхі і фабрыкі.

НОВЫ МУЗЕЙ

У Камянюкскай сярэдняй школе адкрыты музей. Яго экспазіцыя расказвае аб гісторыі школы і Белавежскай пушчы, развіцці адукацыі ў пушчанскім краі, аб сацыяльных зменах, якія адбыліся і адбываюцца ў Камянюках. Першымі наведвальнікамі музея сталі самі навучэнцы.

Шматаў В. Ф.: Беларуская кніжная гравюра XVI-XVIII стагоддзяў. Акадэмія Навук БССР. Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. „Навука і Тэхніка", Мінск 1984, сс. 184, ілюст.

У кнізе ўпершыню разглядаюцца тэндэнцыі развіцця беларускай кніжнай гравюры XVI-XVIII ст.ст., даецца аналіз творчасці майстроў кнігі Беларусі Ф. Скарыны, П. Мсціслаўца, Грыня Івановіча, М. і В. Вашчанкаў, А. і Л. Тарасевічаў і інш., паказана сувязь гравюры з мініяцюрай рукапісаў. Прааналізавана творчая садружнасць беларускіх, рускіх і ўкраінскіх майстроў кнігі і гравюры з кніжнай графікай Літвы, Расіі, Украіны. Гэтыя сувязі ажыццяўляліся часцымі пераездамі гравёраў, друкароў з беларускіх друкарань у рускія, украінскія (і наадварот), а таксама перадачай гравюрных дошак з адных друкарань у другія. У адным з раздзелаў кніжкі змешчана геральдычная гравюра і друкарскі стыль Заблудаўскай друкарні. Такім чынам, у Заблудаве былі створаны новыя важныя кампаненты мастацкага здаблення: фігурны франтыспіс і геральдычная гравюра як асобны самастойны жанр. Далейшае развіццё атрымала тут друкарская арнаментыка. З Заблудава бярэ пачатак і новы шрыфт — паўустаў, які з некаторымі зменамі шырока выкарыстоўваўся ў беларускіх кірылаўскіх кнігах.

Вядучае месца кірылаўская кніга займала ў Супрасльскай друкарні. Тут кнігі выдаваліся не толькі на беларускай, але таксама на польскай, лацінскай, літоўскай мовах. Гэта былі тэалагічныя і філасофскія творы, мастацкая літаратура, календары, панегірыкі, падручнікі, юрыдычна-заканадаўчыя акты, кнігі прысвечаныя медыцыне, сельскай гаспадарцы, геаграфіі. У кнізе графіка Супрасльскай друкарні атрымала асобны раздзел. Заслужыла на гэта як арыгінальная з'ява ў мастацтве кірылаўскай кнігі.

Аб'ектыўнае вывучэнне беларускай кніжнай гравюры дазваляе адказаць, што высокі ўзровень усіх відаў і жанраў мастацтва, а таксама дэцэнтралізацыя друкарства садзейнічалі фарміраванню самабытных рэгіянальных школ гравюры: віленскай, куцеінскай, супрасльскай, магілёўскай. Аздоба кірылаўскіх і лацінска-польскіх кніг мела сваю спецыфіку.

Р.С.

МІЛІТАРЫЗАЦЫЯ

Адно амерыканскае бюро падарожжаў, рэкламуючы паездку ў краіны так званага Старога свету, цынічна заклікала:

— Наведайце Еўропу, пакуль яна яшчэ не сцёрта з твару Зямлі!..

Гэты заклік хоць, на першы погляд, і здаецца дзікім, але не такі ўжо неверагодны. Дастаткова ўспомніць усім вядомы „жарт" прэзідэнта ЗША аб „пачатку ім ядзернай бамбардзіроўкі Савецкага Саюза", альбо даволі сур'ёзную пропаведзь капелана ўзброеных сіл Амерыкі аб тым, што з пункту гледжання амерыканцаў „трэцяя сусветная вайна будзе весціся таксама, як першая і другая — у Еўропе". Меркаванне аб тым, што сусветная ядзерная вайна можа быць абмежаванай, пачацца і кончыцца ў Еўропе, адлюстроўвае сапраўдныя намеры амерыканскага імперыялізму і вар'яцкія задумы вашынгтонскіх стратэгаў, якія прысвоілі сабе права распараджацца лёсам людзей.

Яркім пацвярджэннем гэтаму з'яўляецца майскі вояж амерыканскага прэзідэнта Р. Рэйгана ў Еўропу. Галоўнай яго мэтай было — на беразе Рэйна паўтарыць той свой зварот да саюзнікаў, які ён выклаў у 1982 годзе на беразе Тэмзы, з той толькі розніцай, што на гэты раз яго заклік да „крыжовага паходу" на Усход суправаджаўся крыкадуннымі разважаннямі аб міралюбнасці. Праўда, пакуль гэтая спроба прэзідэнта падначаліць інтарэсам амерыканскіх манапалістаў эканамічны патэнцыял краін „сямёркі" (сямі вядучых капіталістычных краін), як вядома, закончылася правалам. Загадзя прадчуваючы такую сітуацыю, Рэйган зрабіў стаўку на „асаблівыя адносіны" з ФРГ, разлічваючы на тое, што сумесна з бонскімі верхаводамі ён зможа прыпалохаць упартых саюзнікаў, асабліва Францыю якая не адабрае эгаістычную палітыку ЗША, і ў першую чаргу тых, хто не згодзен з планамі „зоркавых войнаў". На жаль, гэтыя авантурыстычныя намеры ўсё ж праводзяцца ў жыццё. Асepленыя антыкамунізмам, амерыканскія ястрабы і заходнегерманскія рэваншысты ўступілі ў прамую змову падрыхтоўкі „тэатра вайны" на еўрапейскім кантыненце: ФРГ прадставіла для заакіянскіх „крыжаносцаў" сваю тэрыторыю і размясціла амерыканскія ракеты першага ўдару. Асновай гэтай „спеўкі" сталі адзіныя інтарэсы ваенна-прамысловых манаполій ЗША і Заходняй Германії, іх сумесны бізнес на мілітарызацыі сваіх краін.

(Працяг са стар. 1)

рацьбы з чужым прыгнётам, прадстаўнікі гэтай жа дзяржавы не забяспечылі сапраўднага раўнапраўя нацыянальным меншасцям. Здавалася б, сама логіка пярэчыла, каб людзі, якія змагаліся за незалежнасць сваёй краіны, не звярталі ўвагі на правы іншых народаў. Перад гісторыкам узнікала пытанне аб крыніцах польскага нацыяналізму, аб яго радыусе дзеяння і паслядоўнасцях. Трэба было таксама бліжэй пазнаёміцца з традыцыямі нацыянальных меншасцей. Радзілася таксама пытанне, ці сапраўды крыніцы знявагі нацыянальных меншасцей у цэнтральных і ўсходніх ваяводствах міжваеннех гадоў бяруцца толькі з палітыкі ўраду і дзейнасці польскіх нацыяналістычных груповак. Да сення бытуе ў гістарычнай літаратуры — як марксісцкай, так і далёкай ад яе — апінія, якая зводзіць цяжкое становішча беларусаў, украінцаў ці яўрэяў у II Рэчыпаспалітай выключна да дыскрымінацыйнай палітыкі ўладаў. А жа ж праўнае становішча нацыянальных меншасцей пад уладай цара было куды горшае. Была большая непісьменнасць. Эканамічнае становішча таксама не было дасканалае. Крытычны погляд на польскі нацыяналізм не можа грэбаваць гэтымі фактамі. Сумленны даследчык павінен задумацца, што было спадчынай мінулага, а што вынікам палітыкі дзяржавы ў міжваенным перыядзе. Нават і тады не ўсё ў прыпіжанасці нацыянальных меншасцей можна прыпісаць адміністрацыі. Асноўнай прычынай беднасці беларускай вёскі ў трыццатых гадах быў вялікі гаспадарчы крызіс, які крануў усіх сялян незалежна ад нацыянальнасці. Інакш кажучы, у доследах трэба бачыць сукупнасць розных прычын, толькі тады можна наблізіцца да зразумення мінулага.

Некаторыя з гэтых пытанняў стараўся я даследаваць у сваёй кніжцы, прысвечанай грамадска-эканамічным праблемам Палесся ў міжваенных гадах. Адсюль і зацікаўленне нацыянальнай структурай. І не толькі даследаванай тэрыторыі, але і ўсёй польскай дзяржавы. Бо ніколі не падыходзіў я да беларускага пытання ў міжваеннай Польшчы адарвана ад пытанняў іншых нацыянальных меншасцей. Думаю таксама, што каб бліжэй пазнаёміцца з працэсамі перамен нацыянальнай свядомасці і іншых палітычных з'яў, трэба выйсці са спробамі параўнанняў за межы адной дзяржавы. Дасканалы прыклад такога падыходу — працы праф. Ю. Хлебоўчыка з Цешына.

ДОБРАЕ СУСЕДСТВА ПАТРАБУЕ ВЕДАННЯ СУСЕДЗЯЎ

Адсюль і значэнне беларускай праблематыкі ў маіх універсітэцкіх лекцыях. Гісторыя Беларусі і яе грамадства з'яўляюцца часткай гісторыі Еўропы.

— **Якія вашы планы ў галіне беларусазнаўчых даследаванняў?**

— Я заўсёды быў думкі, што добрае суседства патрабуе ведання суседзяў. Асабліва тады, калі яднае нас у многіх адносінах супольная гісторыя. Таму і надалей маю намер займацца беларускім пытаннем, хоць у найбліжэйшай будучыні ў крыху меншай, чым дагэтуль, меры. У друку дзве мае кніжкі, прысвечаныя нацыянальным меншасцям у міжваеннай Польшчы. Фрагменты адной з іх друкавала „Палітыка". Таксама ў друку пару нарысаў. Хацелася б таксама давесці да публікацыі (з удзелам Аляксандры Бергман і Аляксандра Барычэўскага) невялікай кніжкі пра Ігната Дварчаніна. Патрабуе яна яшчэ дадатковых архіўных пошукаў у Чэхаславакіі. Спадзяюся знайсці там і матэрыялы, якія датычаць іншых беларускіх палітыкаў. Мабыць, удасца праліць святло на дзейнасць беларускіх палітыкаў у часе парыжскай мірнай канферэнцыі ў 1919 г. Некаторыя дакументы, якія датычаць гэтай тэмы, былі ўжо ў маіх руках. Ёсць і іншыя праекты, ды зарана аб іх гаварыць.

Апошнія гады выклікалі рост зацікаўлення ў Польшчы гісторыяй нацыянальных меншасцей. Публікацыі на гэту тэму знаходзяць шматлікіх чытачоў, доследамі займаецца ўсё больш гісторыкаў. З'яўляюцца першыя публікацыі маладых беларускіх даследчыкаў, якія атрымалі адукацыю ў польскіх вузах. Я перакананы, што ў будучыні адзін з іх прадставіць тое, чаго дагэтуль не маем: сінтэтычную карціну беларусаў у Польшчы ў XX стагоддзі.

Гутарыў **Алесь Барскі**

(Працяг са стар. 1)

АДГАЛОСКІ

стаецца! Аб тым, што павінна друкавацца ў рубрыцы для моладзі, няхай выкажуцца самі маладыя.

І яшчэ адной справе хачу прысвяціць некалькі слоў. Аб тым жа піша і Андрэй Мартыновіч з Сямяціч. Гэта праваслаўе. Замала знаходзім публікацый на гэтую тэму ў „Ніве". А ці не цікава было б прачытаць у „Ніве", напрыклад, адкуль выводзіцца радаслоўе Раждаства Хрыстова, Вялікадня, Сёмухі, Пакровы, Прачыстай, якія абрады з гэтымі святамі звязаны і што з таго засталося да сённяшні дзень?

На заканчэнне хочацца адказаць сябру Мікалаю Андрэевічу на яго пытанне — для каго „Ніва".

З майго пункту гледжання, „Ніва" займае высокую пазіцыю ў свядомасці кожнага беларуса, пражываючага ў Польшчы. Не мае тут значэння ўзрост і прафесія. Той, хто адчувае сябе беларусам, разумее, што „Ніва" — яго сябар, і ў ёй знойдзе заўсёды нешта цікавае. І гэта абсалютна няпраўда, што „Ніва" для старых і дзяцей. Я, напрыклад, „Ніве" абавязаны тым, што навучыла мяне кахаць родную мову. У 1957 годзе, калі ўпершыню трапіўся мне ў рукі тыднёвік, я не разумеў ніводнага беларускага слова, таму што не вучылі мяне ў школе роднай мове. Я пачаў вучыцца, як самавук. І толькі з „Нівай"! Пакрысе пачынаў пісаць першыя лісты ў рэдакцыю. Якое было гэта пісанне? Проста блытаніна слоў польска-рускіх! Цяжка мне прыходзілася. Аднак крок за крокам, як малое дзіця, якое вучыцца хадзіць, ступаў я ўперад. Зараз магу ўжо карыстацца беларускай мовай. А ўсё гэта дзякуючы „Ніве".

Ул. Сідарук

БОЛЬШ ПРАКТЫКІ

30 гадоў з беларускім рухам — гэта многа. Можна было б за такі час сабраць многа ведаў аб людзях, і, як іранічна піша Аляксандр Анташэвіч, аб „уселякіх беларускіх патрыётах" і „шчырых беларусах".

Думаў, прачытаўшы „Моцныя ў языку" („Ніва" ад 12.V.85), што пісанае Анташэвічам з'яўляецца яшчэ адной ідэяй. Але не. Нешта тое пісанне дало, прынамсі мне. Чаму, пачаў я пытаць сябе, ёсць такі застой у працы гурткоў БГКТ? Ці няма праграмы дзеяння? Ці няма людзей для рэалізацыі праграмы? У чым справа?

Здаецца, у тым, што ніхто не навучыў, не перадаў малодшым практычных ведаў, як працаваць, як ператвараць ідэю ў штодзённую рэчаіснасць. Цяперашнія старэйшыя дзеячы, калі былі маладымі, рабілі больш шуму навокал праблемаў, чым у практыцы іх вырашалі. І не важна было, як людзі прымалі такую дзейнасць, важна было, каб яна шырылася сярод масаў. Калі не верыце, прагляньце старыя календары. Як мала там зместу, а многа шуму. Малаважнымі былі практычныя веды і фактычны ўдзел многіх у, як

(Працяг на стар. 4)

М. Хмялеўскі, Е. Тамашэўскі і Ю. Туронак на навуковай канферэнцыі, прысвечанай традыцыям польска-беларускіх культурных узаемасувязей. Беласток, 4-5 лістапада 1983 г. Мал. Л. Тарасэвіча (Лёніка).

У ПРЭЗІДЫУМЕ ГП БГКТ

20 жніўня 1985 года адбылося чарговае пасяджэнне Прэзідыума Галоўнага праўлення БГКТ. Былі разгледжаны справы выбараў у Сейм ПНР. Прэзідыум апрацаваў і выслаў ліст І сакратару Цэнтральнага Камітэта ПАРП, тав. Войцеху Ярузельскаму, у якім закрануты розныя аспекты ўдзелу беларускай меншасці і БГКТ у выбарчай кампаніі.

Прэзідыум ГП БГКТ звярнуўся таксама да ўсіх членаў і сімпатыкаў таварыства прыняць актыўны ўдзел у грамадскіх кансультацыйных сходах, у передвыбарчых сустрэчах з кандыдатамі на паслоў і масава ўдзельнічаць у выбарах, якія адбудуцца 13 кастрычніка г.г.

У далейшым Прэзідыум ГП БГКТ прыняў інфармацыю аб курсе для настаўнікаў беларускай мовы, які адбыўся ў ліпені г.г. года ў Мінску. Прэзідыум ГП БГКТ разгледзеў таксама прапановы апошняга пленарнага пасяджэння Галоўнага праўлення БГКТ з 28 ліпеня 1985 г.

В. Луба

У НАРАЎЦЫ ЗАСПЯВАЛІ

У гэтым годзе, яшчэ зімой, у Нараўцы ўтварыўся жаночы вакальны калектыў. Дырэктар ГОКу Вольга Закройшчык знайшла тут таленавітых маладых жанчын з чыстымі прыемнымі галасамі. Жанчыны любяць і хочуць спяваць. Добра яны выступілі на конкурсе беларускай песні ў Гайнаўцы, а таксама на гмінных урачыстасцях. Вакальная група мае ўжо касцюмы для выступленняў. Усе спявачкі з сярэдняй адукацыяй. Іграе ім на акардэоне мясцовы настаўнік.

М. В.

(Працяг са стар. 3)

піша А. Анташэвіч, „беларускім руху". Гэтая хвароба аднак кранала не толькі беларусаў, не толькі беларускіх дзеячоў усіх арганізацый у Польшчы. Такая была эпоха.

Цяпер лозунгамі не накорміш людзей, ім патрэбны канкрэты. А калі мова аб канкрэтах, не хапае ведаў, як рабіць, напрыклад, штомесячную, штотыднёвую працу ў клубах, у гуртках ці ў аддзелах. Дзе ёсць вопытныя людзі, там і праца ідзе, і людзі плацяць складчыны (Варшава).

Што можна зрабіць і што трэба зрабіць? Перш за ўсё склікаць малавопытных кіраўнікоў гурткоў і падаць ім розныя сцэнарыі, тэмы і спосабы іх рэалізацыі.

Што ж найважнейшае? Па-мойму, найперш трэба ўзяцца за выгляд клуба, ці месца, дзе гурток збіраецца. Такое месца павінна мець беларускія акцэнты. На інфармацыйнай дошцы павінна быць паведамленне: што дзе, калі. Інфармацыйная дошка павінна быць запісана беларускай мовай. Гэта знешнія праявы дзейнасці. Можа хто скажаць што гэта не такое важнае, а важнейшае тое, што ў сэрцы? Чаму ў такім выпадку людзі ходзяць маліцца ў царкву, калі маглі б маліцца ў хаце ці ў дарозе?

А чым можа займацца гурток? Для прыкладу: папулярызацыяй беларускай літаратуры (вечары паэзіі і прозы), арганізацыяй драматычных гурткоў папулярызацыяй беларускай песні (вечары песні), арганізацыяй дакладаў аб гісторыі народа (выкарыстаць для гэтага „Ніву", арганізацыяй бібліятэкі ў гуртку, арганізацыяй турысцкай дзейнасці, і гэтак далей.

Пры такой практычнай дзейнасці патрэбны грошы. Без грошай дзейнасць заўсёды будзе кульгаць. І тут, думаю, можна выкарыстоўваць гмінны фонд культуры. Трэба ўвайсці ў пастаяннае супрацоўніцтва з начальнікам гміны. На дробныя выдаткі гурток можа зарабіць грошы, арганізуючы розныя мерапрыемствы. Хтосьці скажа, што ўсё гэта нерэальнае, бо людзі не маюць часу. Ясна, калі будзе рабіць адзін чалавек. Але калі ўвесь гурток? Варта выйсці з праграмай гуртка да людзей, тады знойдуцца і ахвотныя ўдзельнічаць у рэалізацыі яго праграмы.

Мае рацыю А.А., пішучы, што калі збярэмся на пленуме, пагаворым, панаракаем і разыдземся, то нічога з таго не застанецца, апрача пратаколу. Я, аднак, хачу падаць адзін прыклад. Калі прыглядаюся працы майго гуртка (Гданьск), яго маладым членам і непараднасці іх дзейнасці, то не здаецца мне, што ўсё гэта наіўнае. З працай гуртка не так, як з урокам, дзе непадрыхтаваны настаўнік усё папсуе. У грамадскай працы вартасць яе залежыць ад таго, як успрымуць не людзі, і чым наша дзейнасць будзе для тых, хто нас слухае. У грамадскай працы варта заўсёды прабаваць і заўсёды ісці наперад.

М. Куптэль

Змешаны актэт з Гайнаўкі. Фота Е. Хаманюка.

БЕЛАРУСКІ ХОР У ГАЙНАЎЦЫ

Яшчэ так нядаўна здавалася, што ў Гайнаўцы забылі пра родную песню. Але на сходах гайнаўскіх актывістаў БГКТ часта выказвалася думка пра неабходнасць арганізаваць беларускі харавы калектыў. Знайшліся людзі, якія з сэрцам прыступілі да ажыццяўлення гэтай ідэі. Найбольш адданымі справе былі: Мікалай Бушко — дырэктар Гайнаўскага дома культуры і Аляксандр Лукашук — настаўнік, спецыяліст па музыцы. Дзякуючы ім і іншым актывістам 11 чэрвеня 1982 года ў будынку Беларускага ліцэя сабралася больш дзесяці чалавек на першую рэпетыцыю. Так нарадзіўся ў Гайнаўцы беларускі хор. Ён ужо 10 верасня выступіў з першым канцэртам, для членаў сем'яў харыстаў і для сімпатыкаў хору. Калектыў павялічваўся і пад канец верасня рэпетыцыі ўжо праходзілі ў Гайнаўскім доме культуры. 15 кастрычніка 1982 года з нагоды 100-годдзя нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа, у Гайнаўку прыехалі пісьменнікі з БССР: Максім Танк, Іван Чыгрынаў і Анатоль Грачаннікаў. На сяброўскай сустрэчы выступіў з канцэртам Гайнаўскі хор. Так распачалася яго мастацкая дзейнасць.

На працягу трох гадоў было каля 65 канцэртаў. Спевакі з хору паспяхова выступалі ў аглядах „Беларускай песні" і ў конкурсах „Савецкай песні". Ужо вясной 1983 года вядомым стала мужчынскае трыо, якое адразу было лаўрэатам аглядаў. Праз год добра выступаў мужчынскі актэт у „Савецкай песні". У гэтым годзе з Гайнаўкі ў аглядах спявалі тры актэты: жаночы, змешаны і мужчынскі. Кожны з іх прадэманстраваў высокае майстэрства. Мужчынскі актэт быў вылучаны на цэнтральных элімінацыях конкурсу „Савецкай песні" ў Інаўроцлаве і выступіў на фестывалі ў Зялёнай Гуры. Гэта доказ, што беларускі хор з Гайнаўкі дасягнуў высокага мастацкага ўзроўню.

Вялікая ў гэтым заслуга мастацкага кіраўніка хору — магістра Аляксандра Лукашука. Гэты чалавек валодае выдатным музычным талентам. Пры тым адзначаецца працавітасцю. Умела пераказвае сваё майстэрства. Гэта дае добрыя эфекты. Лукашук не спыняецца ў творчай працы: ставіць перад сабой і харыстамі штораз цяжэйшыя заданні. У рэпертуары хору ёсць розныя песні, але націск кладзецца на тое, каб быў ён багаты па зместу і форме. Кожны новы твор уносіць штораз каштоўнейшыя вартасці.

Колькасць членаў хору павялічваецца. Тут створаная дружная атмасфера. Рэпетыцыі адбываюцца па некалькі гадзін у кожны чацвер. На жаль, некаторыя харысты з розных прычын не прыходзяць сістэматычна на рэпетыцыі. Аднак трэба памятаць, што харысты — гэта людзі розных прафесій і рознага ўзросту. Усе яны любіцелі роднай песні і таму ёй прысвячаюць свой вольны час. Належыцца ім за гэта ўдзячнасць і словы пахвалы.

У Гайнаўскім доме культуры хор мае добрыя ўмовы для працы. Дырэктар М. Бушко, які таксама спявае ў хоры, стараецца забяспечыць усё, што патрэбнае хору. Дзякуючы яго ініцыятыве хор ужо мае прыгожыя народныя касцюмы. Сярод харыстаў сфармаваўся добры актыў, які займаецца арганізацыйнымі справамі.

Беларускі хор з Гайнаўкі цяпер вядучы калектыў на нашай культурнай ніве. Яго канцэрты выклікаюць вялікае зацікаўленне і пакідаюць у людзей добрае ўражанне, аб чым не раз пісалася ў „Ніве". Гайнаўчане выступалі ва многіх мясцовасцях Беласточчыны. Можна спадзявацца, што яны надалей будуць захапляць нас сваімі песнямі.

В. Хрысціцін

ЛЮДЗІ НЕ ТОЯЦЦА

(Працяг са стар. 1)

Напрыклад, 16 жніўня, кансультацыйны сход у Бельску. Усмажлівы поўдзень: звонку Бельскага дома культуры, у цені разгалістых ліп больш за 30 градусаў, а ў зале гарачыня і духата, што і дыхнуць няма чым. А людзей поўна — усе крэслы заняты, спозненыя тоўпяцца пад сцэнамі, у калідоры. Сяляне, рабочыя, настаўнікі, лекары, інжынеры, працаўнікі дзяржаўных устаноў, пенсіянеры. Атмасфера павагі і зацікаўлення. Сход пунктуальна адкрывае і вядзе старшыня гарадской рады ПРОН Я. Ваўжыняк. Вітае гасцей. Сярод іх ёсць двух кандыдатаў на паслоў, Ю. Граеўскі і Я. Чыквін. Прадстаўнік Ваяводскага выбарчага канвента Ю. Сапейка прадстаўляе доўгі, бо амаль з 30 прозвішчамі, спіс кандыдатаў на паслоў з выбарчай акругі № 7. Пры кожным прозвішчы — самыя лепшыя прыметы: дасканалы працаўнік, сумленны рабочы, ахвярны дзеяч, выдатны арганізатар...

Віцэ-ваявода Ю. Сляжынскі выступае з абшырным дакладам пра стан гаспадаркі ў Беластоцкім ваяводстве і перспектывы яе развіцця ў пяцігодцы 1986-1990. Памяркоўны: без захліствання дасягненнямі і перспектывамі, але без лямануту над нястачамі і цяжкасцямі. Шмат розных лікаў, працэнтаў, тэрмінаў. Зала ажыўляецца на чутку пра тое, што ачышчальня сцёкаў у Бельску будзе здадзена ў карыстанне ў 1986 г., што неўзабаве пачнецца пабудова ў Бельску вялікага элеватара і млына, што будзе рэканструявацца Бельская малачарня — тое, што датычыцца Бельска. Але не запіраюцца і справы найвышэйшага рангу, агульнадзяржаўныя.

І аб'яўленая дыскусія над кандыдатамі на паслоў ды справамі, закранутымі ў дакладзе віцэ-ваяводы Сляжынскага, пакідае ў цені асобы кандыдатаў, а ўся ўвага сходу засяроджваецца над самымі хвалюючымі грамадскімі і гаспадарчымі праблемамі ўсяе краіны, а ў тым і Бельшчыны.

Старэнькі настаўнік-пенсіянер дрыжачым ад хвалявання голасам сказаў, каб словы пра сацыялістычнае будаўніцтва не разыходзіліся са справай і пачалася сапраўдная, шчырая і паслядоўная пабудова сацыялістычнага грамадства ў нашай краіне. Ён пытаецца, ці падтрымка і дапамога дзяржавы прыватнай ініцыятыве, здача ў арэнду прыватным асобам розных дзяржаўных і кааператыўных аб'ектаў, адкрытае першынства ва ўсім для вясковых багацеяў, урэшце стварэнне неабмежаваных магчымасцей для дзейнасці разнастайных рэлігійных арганізацый — ці ўсё гэта вядзе да пабудовы сацыялізму? Чаму сярод кандыдатаў у паслы выстаўлены толькі сяляне-

БУДУЦЬ ЗМАГАЦЦА З АЛКАГАЛІЗМАМ

Што ў Белавежы п'юць многа алкаголю, нікога не трэба пераконваць. Хопіць прайсціся па вуліцах, заглянуць у рэстараны а нават і на прадпрыемствы ў час іх працы. Усюды можна натknуцца на п'яных або падпіўшых. На жаль, спажыванне алкаголю расце з кожным годам. Сведчыць аб гэтым адпаведная статыстыка гміннага кааператыва „Сялянская самапомач" і Ваяводскага турыстычнага прадпрыемства. Праўда, вялікая частка выпітай гарэлкі выпадае на прыязджаючых сюды экскурсантаў, але гэта не мяняе дрэннай сітуацыі. Расце таксама лічба парушэнняў пад уплывам алкаголю. Асабліва шкоднай з'явай з'яўляецца алкагалізм на прадпрыемствах і ва ўстановах. Не ўсюды яшчэ здолелі справіцца з гэтай бядой. П'яны працаўнік на працы — гэта ў Белавежы надалей не кур'ёз, хаця адпаведныя законы і правілы накладаюць на кіраўнікоў даволі ясныя і рашучыя абавязкі ў гэтай сферы. Часта таксама можна сустрэць некаторых працаўнікоў у рэстаранах, дзе яны ўпіваюцца ў час працы півам. Дзіўна, што наогул такім асобам не толькі што не „спадае карона з галавы", але кіраўніцтва не стараецца ніякім іншым спосабам уплываць на сваіх падначаленых, парушаючых антыалкагольны закон.

Тэрытарыяльная камісія па справе супрацьдзейнічання алкагалізму ў Белавежы на сваім пасяджэнні ў пачатку ліпеня г.г. вызначыла адпаведныя задачы, якія павінны выключыць няправільны падыход да гэтай справы і тым самым палепшыць сітуацыю. Згодна з гэтымі задачамі, усе прадпрыемствы і ўстановы ў гміне павінны да паловы кастрычніка г.г. арганізаваць працоўныя інструктажы на антыалкагольную тэму, а таксама азнаёміць усіх працаўнікоў са зместам урадавых законаў, якія датычаць алкагалізму і парушэння правіл і нормаў у гэтай галіне. У такіх інструктажах будуць прымаць удзел прадстаўнікі Раённай управы ўнутраных спраў, пракуратуры і адвыковай амбулаторыі. Антыалкагольная тэма мае таксама паяўляцца на ўсіх сустрэчах кіраўніцтва з працаўнікамі. Апрача таго, ва ўстановах неабходна весці візуальную і выхаваўчую прапаганду. У антыалкагольную акцыю ўключацца завадскія, грамадскія і палітычныя арганізацыі.

У задачах гаворыцца таксама, каб больш паспяхова сачыць за выкананнем антыалкагольных правілаў у адносінах да ўсіх працаўнікоў, каб дакладна прытрымоўвацца прынцыпу: „Установа, свабодная ад алкаголю", каб кіраўнікі культурна-асветных устаноў на сустрэчах з бацькамі і вучнямі ўвялі дадатковыя антыалкагольныя гутаркі, на якія павінны запрашаца прадстаўнікі адвыковай амбулаторыі і дэманстравацца фільмы і дыяпазітывы на гэтую тэму.

Задачы задачамі, але ці хопіць камісіі сілаў і адвагі, каб спагнаць іх выкананне? Ад гэтага цяпер залежыць удача цэлай справы.

П. Байко

На кансультацыйнай сустрэчы кандыдатаў на паслоў у Гайнаўцы. Фота В. Рудчыка.

? ? ? !

Не здзіўляйцеся гэтаму загалоўку, я сёння буду пісаць пад загаловак, які даў тыдзень таму назад — „Певень за яйка", але забыў, што ад гэтага загалоўка хачу (і напісаў аб чымсьці зусім іншым). Цяпер прыпомніў і раскажу.

На Ганну, замест паехаць у Корніна, дзе адбываецца ўрачыстасць на цэлую дубіцкую акругу, паехаў я да сваякоў у Грабавец. З сваякоў я ў Грабаўцы застаў мала каго, бо ўсе паехалі ў Корніна. Але сустрэў Банафацкага Колю, які з Ганчыным Паўлам сядзеў на лавачцы. Коля так уцешыўся, што адразу вынес вядро яблык. Я іх паспешна схаваў у багажнік сваёй сірэны. Толькі так стаім і гаворым, аж едзе Коліна жонка, Таня, з якой я за Саветаў у школу хадзіў. Таня напаіла мяне кампотам, і так мог бы я з імі прастаяць да вечара, каб не мая цётка Матрона. Хлопцы зрушылі маю суперсірэну, і мы з цёцяй паехалі ў грыбы. Вярнуўшыся з лесу, зайшоў я да Колінае Валі (другі Коля), у якой тры дзячынкі, мураванка, малацілка, трактар і фіят. Ага, у яе яшчэ і Коля, ён — мой дваюрадны брат. Заехаў я да іх, каб выканаць загад сваёй жонкі, значыць, купіць яек, ну, бо ж мусіць мяне імі карміць. Валя паспачувала, пачуўшы, што толькі аднымі яйкамі харчуюся, і накарміла мяне свойскаю каўбасою ды малаком.

Калі пара было ехаць дадому, я нясмела спытаў у Валі, дзе б тут купіць яек. Тая адказала, што яйкі ёсць у яе.

— Добра, але я хачу два кілаграмы, адкуль ты вагу возьмеш?

— Я без вагі ведаю, што калі дам 34 яйкі, то будзе два кілаграмы.

— Такія вялікія яйкі, то й трыццаць два хопіць.

— Я сказала трыццаць чатыры, то трыццаць чатыры!

— Гэта будзе ашуканства.

— Не твая справа, я даю Клаўдзі!

(Працяг на стар. 6)

міліянеры і няма сялян-беднякоў?

Настаўніца-пенсіянерка прызнаецца, што яна патаемна ад людскога вока радуецца кожнай новай фабрыцы, новаму дому, новаму тратуару — усяму таму, што паказвае на наш поступ наперад. Але адначасова дамагаецца, каб кіраўнічыя пасады ў нашай краіне знізу да самага верху давяраліся людзям сумленным і кампетэнтным, бо грамадства катэгарычна не хоча перажываць зноў трагедыю і мучэнні, якія выпалі на яго долю ў мінулым пяцігоддзі. „Я вышэй цаню сумленную прыбіральшчыцу, чым слабога міністра! — заўважыла яна і сцвердзіла, што трэба, каб новы Сейм увёў абавязак для кожнага абсальвента вышэйшай школы адпрацаваць 5-10 год у вывучанай прафесіі". Не можа ж так быць, каб тады, калі ў нас мільёны людзей з дыпломамі вышэйшых школ, а ў школах вучаць дзяцей людзі без кваліфікацый, выпускнікі ліцэяў і тэхнікумаў!" І ў гэтым воклічы адчуваўся шчыры боль чалавека, які сам выхаваў сотні інжынераў, настаўнікаў, лекараў, аграномаў.

Не меней востра ставілася справа надзялення нарадовых радаў большымі правамі ў гаспадарчых справах, асабліва неабходнасцю перадаць ім сродкі на інвестыцыі, бо толькі гэта гарантуе пабудову тых аб'ектаў, якія грамадству сапраўды неабходныя. Выказваліся заўвагі, што цяперашнюю гаспадарчую рэформу неабходна грунтоўна рэфармаваць у такім кірунку, каб яна служыла працоўным, а не камбінатарам.

Гэта агульнадзяржаўны скандал, што за 40 год народнай улады нельга было збудаваць у Бельску прыстойны чыгуначны і аўтобусны вакзал! Гэтую патрэбу мы ставім ужо 40 год перад усімі і ўсюды, аб'ездзілі ды абхадзілі ўсе ваяводскія і цэнтральныя інстанцыі, а вакзала як не было так і няма! Штодня восем з паловай тысяч пасажыраў переральваецца праз бельскі вузел ПКП і ПКС і ніхто ў краіне не заўважае, што людзі не маюць дзе прыпыніцца, мокнуць, мёрзнуць, душацца!

Такія і намнога мацнейшыя і вастрэйшыя выказванні чуліся амаль ад кожнага выступаючага. Дамагаліся бяльшчане больш аб'ектаў з паслугамі, каб каляровыя тэлевізары не вазіць на рамонт у Беласток, халадзільнікі — у Ломжу, мотавеласіпеды — у Ксянжына, брудную бялізну — у сталіцу ваяводства і г.д. Патрабавалі больш крамаў, лепшага забеспячэння вуглем і коксам, цэглы і цэменту на рамонты. Прысутныя дамагаліся паскорання пабудовы гарадской цеплацэнтралі, вадасховішча, пачатковай школы, прадшколля і садзіка ў цэнтры горада. Не прамінулі трагічнага стану абгравальнага абсталявання і пральні ў Бельскім шпіталі і шэраг іншых патрэб.

І як жа ж абгрунтаваным было сярод іх пажаданне, каб будучыя паслы сістэматычна наведвалі Бельшчыну, устанавілі і падалі да шырокага ведама час прыёму людзей, а найлепш — каб, так як у міжваенны час, Бельская зямля мела ў Сейме свайго пасла. Бо яна ўмее шанаваць адданых грамадству людзей: імя колішняга пасла Бельшчыны носіць адна з вуліц старажытнага горада на рацэ Белай.

Пасля такой палкай і жорсткай дыскусіі выступленні кандыдатаў не маглі быць палымянымі — былі разважлівыя і скромныя, без вялікіх абяцанак і самарэкламы. І добра. Бо вялікую надзею на аднаўленне грамадства пакладаюць людзі на новым Сейме — найвышэйшым органе народнай дэмакратыі.

М. Гайдук
Фота В. Рудчыка

(Працяг са стар. 5)

— Ага, значыць вы абедзве вырашылі загнаць мяне ў склератычны тупік?! Тады кладзі колькі хочаш а я і так палову па дарозе паб'ю.

— Паспрабуй набі хоць адно. то друг: раз яешняй накармлю замест каўбасы! Мае яйкі свежыя і еш іх так, як захоча Клава.

Я бачу, што на пахілае дрэва і г.д. Замаўчаў. Думаю: „Рабі што хочаш, бо яшчэ са злосці дасі тры кілаграмы замест двух".

Валя лічыць, а я расказваю смешны анекдот аб тым, як аднойчы Янка ў сарочцы прыйшла ў рэдакцыю а пасля здзівілася, што людзі на яе глядзелі ды рагаталі. Думаў, Валя памыліцца і паложыць менш Валя сапраўды памылілася. Калі мы з Колем ужо ў машыне пералічылі (па яго просьбе), аказалася, што яек ёсць 33.

Коля як не крыкне на Валю (маўляў, хоча ягонага брата ашукаць). А Валя на тое: „Я не хацела яго ашукваць, я толькі адно яйка адняла, бо бруднае, але за тое Клаве дам пеўніка".

— А чаму Клаве, а не мне? Калі даеш Клаве, то няхай яна і плаціць!

— Табе пеўніка не дам, бо табе трэба есці яйкі. Разумею цябе, але не дам, бо не хачу Клавы ашукваць, а ёй дам пеўніка бясплатна, толькі глядзі па дарозе не прадай, бо ёй трэба есці суп з кураціны. Глядзі якая яна вутлая, мусіць яшчэ і сто не важыць...

Няхай будзе ўсё так, як ёсць але чым яна ўсіх падкупіла што ў мяне ўбіваюць яйкі, каб ведаў, што я — не я і хата не мая, ды яшчэ грошы бяруць, а жонцы пеўнікі даюць дарма?!

Мо я ўжо не Васіль, і не Петручук?

ЯК ЦЯЖКА ЖЫЦЬ ВОСЕННЮ

Пайшла старэчая нага
Пайшла на новую дарогу
Знайшла там новую зямлю
Знайшла там кепскую зямлю.

Зямля яе не прыняла
Як сонца дожджыку не хоча
Старая нага цяжкая
Зямля дыхае пад ёй цяжка.

Старая далей ў свет ідзе
Шукае сабе месца
Хоць многа ўжо прайшла
То больш ёсць перад ёю.

Сцякла сляза са старых вачэй
Бо вельмі цяжкі гэты лёс
Ідзі, ідзі ў свет — ты старая
А мы тут маладыя — кажуць
усе.

Знайшла куток свой старэнькая
Які ён мілы і прыгожы
З яго не выжане ніхто
Куток той мілы — гэта яе
магіла.

Аніта Ноэль

У сямейным кругу. Здымак зроблены на падворку вакол клумбы з кветкамі.

ДАНКА І ІВАН

Данка — полька. Нарадзілася ў Плоцку. Хутка бацьку перавялі ў Ольштын, і там дзяўчына расла, вучылася і стала прыгожай, наскрозь гарадской дзяўчынай з цёмнымі пушыстымі валасамі. А цяпер Данка жыве ў чыста беларускай вёсцы Гародчына. І не толькі жыве. Гаспадарыць на 30-гектаровай гаспадарцы разам з мужам, беларускім хлопцам, родам з таго ж Гародчына. Аселі яны тут, на сваім, восем гадоў таму назад.

У маіх планах даўно спела тэма пра Івана Сельвеструка — сярэдняга з роду Аляксандра і Марыі Сельвеструкоў, спрадвеку тутэйшых людзей, якія самі ростам невялічкія, пагадавалі сыноў, як дубы, і ўсіх з неспакойным сэрцам і жылкай да грамадскай працы. Найстарэйшы Коля, вядомы ў Тыневічах свайй дзейнасцю, ужо, на жаль, не жыве. Наймалодшы, Грыша, магістр матэматыкі, доўга вучыў дзяцей у пачатковай школе ў Кленіках, жывучы з бацькамі ў Гародчыне, а ад новага школьнага года вучыць у мясцовай вясковай школе, якая ў вялікай меры стараннем яго брата Івана была адкрыта ў школьным будынку, які доўгія гады стаяў пусты.

Да Івана мы і прыехалі пагаварыць, даведацца пра навіны. Адным словам, Іван Сельвеструк меў быць героем майго рэпартажу. Але, заехаўшы на месца, мы пазнаёміліся з яго жонкай. І вось трымаю ў руках даўгапіс, а ў вачах стаіць яна, Іванава жонка, Дануся. Што ж, падумала, і я жанчына, ды і жывем мы ў цывілізаванай краіне, — пачнем ад Данкі. Тым больш, што асабовасць Дануты Сельвеструк — рэдкая ў нашы часы; і не так лёгка прайсці побач такога чалавека. Першае, што вельмі міла нас здзівіла, гэта тое, што Данка загаварыла панашаму і то так, як бы даўно жыла тут разам з намі. Села ля століка пад яблыняй на панадворку, у прыбруджаных ад працы нагавіцах, тонкая, загарэлая і пад нашым націскам вымушана была расказваць пра сваю дарогу з Ольштына ў Гародчына на гаспадарку. Сама яна з цікавай, заангажаванай сям'і. Маці ў вайну была падпольнай санітаркай, а пасля вайны працавала медсястрой у шпіталі. Бацька, будучы маладым хлопцам, адразу пасля вайны паступіў у міліцыю. Брат таксама міліцыянер. З Іванам пазнаёмілася і выйшла за яго замуж у Ольштыне. Там у іх нарадзілася найстарэйшая дачка, Бажэна, якую ахрысцілі ў касцёле. Дзве другія дачушкі — 12-гадовая Агнешка і 3-гадовая Анелька хрышчаны ў царкве.

Праз словы гэтай клапатлівай, чулай жанчыны вырысоўваецца яе характар, адносіны да людзей. Таксама адносіны да мужа. Бо няма сумнення, што на свой лёс і сваю будучыню яна глядзела праз яго лёс. Найперш думала, як яму памагчы, каб знайшоў сваё месца ў жыцці. Ніколі не забыла, што Іван — вясковы хлопец і можа яго цягнуць у вёску. Пакуль не выйшла замуж і не прыехала ў Гародчына да яго бацькоў, не бачыла жывой каровы. А цяпер? Цяжка паверыць, але Данка з вялікай умеласцю переважальвае горбы рознай сялянскай работы і ў полі, і на лугах, і ў хлявах. Сельвеструкі, як і большасць гаспадароў у Гародчыне, займаюцца гадоўляй кароў — малоч-

ФРАНТАВЫ ДЗЁННІК

Куля развярнула мускулы на плячы.

Цяпер заўважаю — чамусьці няма адной палы. Ніз майго новенькага шыняля (які я так берог!) з правага боку бытта хто адрэзаў брытвай і не проста, а — мудрагелістымі зігзагамі.

Неўзабаве Ісаеў, Дубаў і я, усе параненыя, пакінуўшы цела Кілько і раструшчаную „палкавушку", валачэмся да пяхоты. Над сасной на шашы натыкаемся на Разбека.

Яшчэ ночку камбат паслаў майго камандзіра гарматы па нас, каб вярнуць „палкавушку" за грэбень асфальту, да пяхоты, але бедны Разбек да нас не дайшоў. Былы камандзір гарматы зараз у набрынялым дажджавой вадой і ў туга падперазаным тым самым кажушку ляжаў сярод дзесяткаў трупаў у шынялях мышынага колеру ды ў касках са свастыкай. Разбек прайшоў на передавой усю вайну, чатыры разы паранены...

„Фердынанда" падбіў „зіс" з артдывізіёна, які паспеў заняць агнявыя за грэбенем шашы. Самаходка больш нікому не зрабіла шкоды, бо, як выявілася, артылерысты яе мелі толькі адзін снарад, які і выпусцілі па маёй „палкавушцы". Ды і астатнія немцы не мелі патронаў, інакш нам усім там было б не здабраваць.

25.ІІ.45 г.

Косць на плячы не пашкоджана — раненне лёгкае. У шпіталь ехаць адмовіўся (адтуль не заўсёды адсылаюць у сваю часць, з якой я так зжыўся!). Пакінулі мяне ў медсамбаце. Кантавацца тут без занятку нельга, залічылі штатным санітарам.

Сёння паклікаў мяне сам начальнік — капітан Копысаў — ды спытаўся: ці знайду ў сабе сілы дапамагаць пры аперацыях. Не раздумваючы, я хірурга запэўніў ды пайшоў за ім у асобную палатку.

Збіраліся апераваць нейкага афіцэра і далі лямпу, каб свяціў. Копысаў ускрыў параненую брушніцу, я зірнуў на сінёватыя кішкі, з якіх паваліла пара, і мне адразу зрабілася млосна, пачаў я падаць. На шчасце, сястра падхапіла на лету газавую лямпу, стукнула мяне кірзачом ды праперла за палаткі.

Цэлы дзень сорамна — хоць ты праваліся скрозь зямлю.

27.ІІ.45 г.

Сёння давялося браць у рукі вінтоўкі, аўтаматы і нам, медыкам.

А здарылася вось што.

Палаткі нашыя разбіты на палянцы, а перадавыя часці адышлі ад нас на Захад кіламетраў за пятнаццаць ды занялі там абарону. Нават страляніны каторы дзень не чуваць.

У гушчары недалёка ад палатак чатыры немцы здаліся ў

ных і па мяса. Але ж на гаспадарцы трэба ўмець усё рабіць. І вось за восем гадоў Дануся навучылася ўсяму. Яна цяпер у працы універсальная. Як цёшча нам сказала: „Данка прадзе воўну, як ніхто навокал, нават я сама так не спраду. І вяжа світары — ужо шэсць зрабіла“.

Гісторыя з гаспадаркай у Сельвеструкоў пачалася, калі яны астаткова і цвёрда вырашылі свой далейшы лёс звязаць з вёскай Гародчына. Да таго часу Іван прабаваў працаваць на прадпрыемствах, але чалавек ён, створаны для зямлі. І яго шчасцем было, што яго жонка, Данка, гэтае адкрыла, пільна ўглядаючыся мужу ў вочы і ўслухоўваючыся ў сумны рытм яго сэрца, бачачы яго тугу за прасторам, за вёскай, за працай на гаспадарцы. Разважала Данка ў сабе: што ён у горадзе, не маючы ніякай спецыяльнай адукацыі? Цэлае жыццё будзе нейкім звычайным чорнарабочым. Не, гэта не для яго! Такое жыццё яго знішчыць. Так яна думала. І вырашыла: трэба вярнуцца туды, куды яго цягне.

І прыехалі ў вёску. Жылі ў нанятай хаце гаёвага і кожны грош складалі на гаспадарку. Пазыку змаглі ўзяць толькі тады, калі банк сцвердзіў, што ёсць забеспячэнне. А на самым пачатку купілі з дзяржаўнага фонда пляц і пачалі будавацца. Потым памаленьку дакуплялі зямлю, таксама з дзяржаўнага фонду. Найперш пабудавалі хлявы, клуню, цяпер будуюць хату — ужо стаяць сцены на высокім фундаменце. Жывуць у адным пакоі. Працы трэба яшчэ шмат, каб хату закончыць. Але жыццё ўжо ідзе поўным ходам. Штогод Дануся з дочкамі садзіць на сваім панадворку розныя кветкі. І хвалюе гэтая, вельмі ж беларуская любоў да кветак у людзей, якія спяць па некалькі гадзін у суткі і не маюць часу зварыць супу на абед. А кветкі цвітуць і пахнуць. Маленькая Анелька — любіміца бацькі, пульхненькай ручкай рве букецік і дарыць мне на развітанне.

Данка кажа: „Я то больш ціхае жыццё люблю, а Іван — гэта дзеяч, на яго, як на ёлку, вешаюць. І ўсё зробіць“.

Так, Іван Сельвяструк — душа добрая і адкрытая. Ад ніякай працы не адмовіцца. І тэлевізар, каму папсаваўся, паладзіць, электрычнасць не гарыць — ён направіць. Няма работы, якой ён не зробіць. — кажа жонка. І яшчэ грамадская дзейнасць. Яго выбралі солтысам. І ані хвіліны спакою ў чалавека. Ды ці шукае ён спакою? А вынікі ўжо якія! Ад верасня 94 дзяцей вучыцца ў школе на месцы, у прыгожым будынку, які чатыры гады стаяў пусты. Адрамантавалі яго самі, па ініцыятыве солтыса. Ад новага года праз вёску ездзяць аўтобусы: у Нарву — два курсы і ў Бельск — тры курсы. Солтыс стараецца, каб ад восені пайшоў яшчэ адзін аўтобус праз вёску. А варта сказаць, што да гэтага часу вёска не мела аўтобуснай лініі наогул.

Далейшыя дасягненні вёскі — гэта дарогі. Вось хутка закончаць яны дарогу-жвіроўку з Гародчына ў Кожына. Іван інфармуе, што ў гэтым многа пастараўся радны з вёскі Мікалай Ціханюк, які на гмінных сесіях ставіў справу. Цяпер зноў, нават да ваяводы ездзілі, каб дазволілі асфальтам выліць дарогу з Гародчыны ў Кленікі. Абяцалі зрабіць яшчэ ў гэтым годзе.

З фактам, што ў вёсцы працуе школа з прыгожымі заламі, Іван вяжа розныя надзеі на развіццё культурнай працы ў вёсцы. Плануе розныя імпрэзы, між іншым, актывізаваць працу гуртка БГКТ, старшынёй якога ён таксама з'яўляецца. Верыць, што з дапамогай Юрыя Хмялеўскага — школьнага інспектара ў Нарве, які ўжо ім многа са школай памог, яны змогуць дабіцца новых поспехаў.

І так ідзе цяпер жыццё Данкі і Івана Сельвеструкоў. Ідзе і праца, якую абое любяць. Данка прыпамінае яшчэ, што муж і малако прымае, бо не было каму, а трэба было рабіць. А Ваня, як бы ў апраўданне, кажа, што на працягу шасці гадоў, як ён прымае гэтае малако, „аніводнага слова скаргі знікуль не было“. І ён шчаслівы па гэтай прычыне, бо ж ведаем, як бывае з малачарамі ў іншых вёсках.

Вясной здарылася няшчасце ў сям'і. Скідаючы сена каровам, упаў Іван са стараны і зламаў шыйны пазванок. Месяц ляжаў у шпіталі, а цяпер ужо працуе ва ўсю. „Усё добра лечыцца“. Праўда, ён яшчэ на лекарскім звальненні. Дануся смяецца: „Гаспадара звальненне не заменіць, яно застаецца толькі на паперы“. Усе разам смяемся з абсурдальнасці лекарскага звальнення гаспадару, асабліва летам. Можа б тое звальненне паказаць каровам, спеламу збожжу, ці малаку, якое кожны дзень трэба прыняць і даставіць.

Патрэбны нам здымак. Данка ідзе ў хату, выносіць мужу чыстую кашулю і сама выходзіць зусім зменены. Чырвоная джэрсеевая сукенка абцягвае зграбны стан, валасы рассыпала па плячах, на нагах чырвоныя туфелькі на абцасе. Яна зноў такая, як у маладосці, калі закахаўся ў яе Іван Сельвяструк і якому стала яна вернай, адданай жонкай. Яна — сучасная жанчына. Знайшла дом на сваім у Гародчыне, дзе ва ўсё ўлажыла сваю частку працы і сэрца.

Вера Леўчук

Фота Я. Чэрнякевіч

Гародчына рассеялася на наднарвянскіх лонках. Лес і лугі, лугі і лес. Ворных палёў цяжка дагледзецца. Над самай вёскай, над хатамі — як бы лес, кроны дрэў калышуцца высока, а толькі калі ўедзеш у вёску на вуліцу, убачыш хаты! Кругом зялёны дыван. Вядома, вёска сядзіць над самай не абы-якой паўнаводнай і слаўнай ракой Нарвай. Кругом тут беларускія, добрыя, гасцінныя людзі. І паветра, як бальзам. І мурашыная працавітасць людзей. Зямля — апошні гатунак — V і VI класы. IV класа на ўсю вёску мо назбіраецца 4—5 га. Але гаспадарнасць, парадак і заможнасць відаць. Цікава, бо калі даводзілася мне бачыць вёскі з такімі класамі зямлі на іншых тэрыторыях, то знаходзіліся яны, як правіла, на граніцы эканамічнай смерці. А ў Гародчыне 32 гаспадары займаюць першае месца ў гміне ў даставах малака і мяса. Умеюць выкарыстаць разумна тыя дары сваёй зямлі і прыроды, якія яна ім тут дае.

ЦІКАВІНКА

„НЕ ЕМ ТРУПАЎ“

Чалавек — істота ўсёжэрная. Ёсць людзі, якія лічаць аднак, што толькі калі адмовяцца ад мяса, змогуць быць здаровымі. Ёсць, вядома, прыклады на тое, што вегетарыянцы жывуць доўга і ў добрым здароўі. Напрыклад, Б. Шоу (англійскі пісьменнік і драматург) быў вегетарыянцам. Яго галоўны аргумент на шкоднасць мяса быў такі: „Пасадзіце ў зямлю барана і жолуд. З барана атрымаеце гніль і смурод, а з жолуда — цудоўны дуб“. Любіў ён гаварыць яшчэ „Не ем трупаў“.

Спецыялісты па рацыянальнаму харчаванню даказваюць, што ежа чалавека павінна складаць з 1/5 прадуктаў жывёльнага паходжання і 4/5 — расліннага.

А вось што паказвае анкета за апошнія дзесяць гадоў з розных краін свету. На пытанні анкеты адказвалі людзі, якім за 80 гадоў жыцця. У СССР анкецiравана так 40 тысяч асоб, у ЗША — 40 тысяч, у Японіі — 35 тысяч. І што аказваецца? Толькі 8-9 працэнтаў анкецiраваных былі вегетарыянцамі. Іншыя — 90 працэнтаў елі ўсё. Сярод тых усёжэрных былі і такія, што пілі і курылі, ды не праз меру. Многія любілі тлустую ежу. Значыць, у ежы супольнай ніткі сярод даўгавечных няма. Яе знайшлі ў іншым: у пагодлівым характары чалавека. Чалавек добры, вясёлы і добразычлівы напэўна будзе здаравейшым чым злоснік і зайздроснік. (авл)

Куток практычных ведаў

Лакіраваны абутак чысціцца сырым малаком. Калі малако высахне, патрыце скуру разрэзанай папалам цыбулінай. Канчатковы бляск надаецца мяккім шматком.

Холад псуе лакіраваны абутак. Бліскучы слой лакіраванай скуры трэскаецца і можа пачаць шалушыцца. Таму ў мароз іх наогул абуваць не трэба. Калі вы надоўга хаваеце лакіраваныя туфлі, не забудзьце змазаць іх вазелінам.

палон сяржанту з нашага гаспадарчага ўзвода. Восем раз паранены і кантужаны сяржант у медыкаў служыў нядаўна. Убачыўшы немцаў, ён для пастраху даў уверх чаргу з аўтамата, а тады паадбіраў у былых грозных ворагаў біклажкі са шнапсам.

Медсанбатаўская варта ўбачыла паміж дрэў фігуры немцаў, узняла на паляне трывогу. Хапілі мы што ў каго было пад рукой ды занялі кругавую абарону.

Неўзабаве перад вачыма насцярожаных урачоў і сясцёр з'явілася каларытная працэсія. На паляну выйшаў унтэр-афіцэр.

Убачыўшы медыкаў, унтэр-афіцэр яшчэ здалёк нам закрычаў:

— Не страляць! Не страляць, гальт!.. Ніхт шысэн, ніхт шысэн! Пан сяржант узяў нас у палон! Дзе рускі палон?

А вечарам двум з гэтых немцаў Копысаў ампутаваў пальцы ног. Адмарожаныя. Палонным пагражала гангрэна.

Самае дзіўнае: усе апошнія дні не было мінусовай тэмпературы. Цяпер разумею, што азначае — „застудзіць“ штонебудзь.

28.II.45 г.

Палонныя ад наркозу ачунялі. На фронце зацішша, работы ў нас зусім мала. Урачы і медсёстры разгаварыліся з немцамі — я за перакладчыка. Просяць унтэр-афіцэра расказаць яшчэ раз, як „пан сяржант“ браў іх у палон. Той на поўным сур'ёзе і вельмі ахвотна выконвае іх просьбу. Медыкі рагочуць. Тады пачынаюць прасіць зноў...

Копысаў успомніў нечым падобны выпадак з-пад Старой Русы.

Тады лютаваў мароз і завіруха. У зямлянку ўвялі гітлераўца. Ён адбіўся ад сваіх, заблудзіўся ды трапіў у нашыя акопы. Захутаны ў жаночую хустку, увесь заінелы, з ледзяшом пад носам, ну — дакладна копія фігуры таго фрыца, што малююць на карыкатурных плакатах.

Збегліся салдаты, разглядаюць жывога ворага, рагочуць. У гітлераўца таксама, мабыць, сумленне не чыстае, і ён выдатна разумее, што шчыры смех ворагаў — яго адзіны покуль што ратунак, таму ўсё цвярдзіць:

„Гітлер капут! Гітлер шайсэ! Алес капут!.. Шталін гу-ут! Москаў гу-ут!..“

І яшчэ больш стараецца паказаць, як замёрз. Крэкча, не хавае твару, ахвотна пазіруе фотакарэспандэнтам, якія папрыбягалі са штабоў.

Ад цеплыні ў зямлянцы ледзяш раптам адрываецца ды падае. Гітлеравец з роспачу падымае яго з зямлі і... стараецца прыклеіць на ранейшае месца, а ён, як на тое, не прыліпае.

16.IV.45 г.

Батарэя доўга практыкавалася на возеры (у раёне Мантэля) у фарсіраванні воднай перашкоды. Я прыбыў у яе, калі наш полк займеў ужо гатовы плацдарм за Одэрам. Плацдарм зусім маленькі — кіламетры два на тры. Рыхтуецца нашае наступленне. У цеснаце скупілася велізарная маса войск ды закапалася ў зямлю.

„Уся Расія за Одэрам!“ — кажа Ісаеў. З лячэння вярнуліся мы разам.

Наша гаспадарка акапалася за дамбай ракі, гарматы — у ляску. Днём артабстрэл з боку немцаў. Ноччу плацдарм прашываюць са свістам кулі з нямецкіх акопаў, а гарматы чамусьці маўчаць.

Усё гатова. Агнявыя выкапаныя і замаскіраваныя. Капаем ровікі. Я покуль што знаходжуся ў рэзерве за дамбай — у Яроменкі (другі старшына ў нашай батарэі), дапамагаю толькі артылерыстам капаць. Але ж як у гістарычны дні быць у абозе? Ніколі. Прашуся ў Кучэрына на перадавую. Камбат ахвотна пускае.

Я зноў наводчык, цяпер — у сяржанта Марозава.

Падвалаклі снарады. Закацілі гарматы на агнявыя. Вось-вось пачнецца.

Аляксей Карпюк

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

Амаль усе хлопцы, засноўваючы сям'ю, баяліся, каб не трапілася ім жонка са злосным характарам. I таму многія з іх, калі мелі магчымасць выбраць жонку сярод знаёмых дзяўчат, праводзілі розныя „эксперыменты", якія былі формай праверкі характару кандыдаткі ў жонкі. Некаторыя са старэйшых інфарматараў гавораць, што з мэтай праверкі ў часе патанцовак, вечарніц ці супольнай працы, моцна шчыпалі ўпадабаных дзяўчат, валіліся на іх усім целам, папіхалі іх або нават білі. Лагодная рэакцыя такой дзяўчыны сведчыла аб добрым яе характары, гвалтоўная рэакцыя прадказвала катэгарычнасць характару. Зразумела, што і дзяўчаты мелі сваю тактыку і не заўсёды праяўлялі свой сапраўдны характар.

Цікавыя ў гэтым аспекце выказванні жыхара вёскі Бандары, Андрэя Казберука, які нарадзіўся праўдападобна каля 1870 года і з якім мне давялося гадоў сорак таму назад на працягу многіх тыдняў пасвіць каровы. Вось прыблізны сэнс яго выказванняў: „Бывало калісь, калі я быў маладым хлопцам, і ўжэ разам з сваімі калегамі падумваў жаніцца, то ўсё мы думалі, як тут праверыць характар дзяўчат, каторых думалі браць за жонак. Чаго толькі не прыдумвалі. То шчыпалі, то пхалі, то хваталі за сракі, або выскоквалі вечарам знячэўку дзесь з-за вярбы, каб моцна спалохаць. А бывало і так, што як хадзілі разам на заробкі, то навет часом з'едалі іхнюю яду. Усё так хацелі даведацца, як яны будут паступаць. Будут злаваць ці не будут. Бо старэйшыя нам гаварылі, што калі катора з іх мае напраўду добры характар, то рабі ёй што хочаш, а яна і так не скажэ табе кепского слова. А калі катора адразу табе наплявузгае, значыт, мае чорта за скураю. Ад такое ўцякай, як ад агню. Ну і правяралі мы так і правяралі і ўрэшце пажэніліся з тымі добрымі, просто ангеламі. Ні прашло і пару месяцаў пасля вянцу, як аказалася, што кажда з іх горш за чорта. От, табе і праверылі! Німа нічого хітрэйшаго на гэтым свеце, як баба, от што".

Вяртаючыся да акту сватоў, трэба сказаць, што нярэдка пэ такіх ці іншых прычынах дзяўчына рашуча не падабалася хлопцу. У такой сітуацыі даваў ён маршалку загадзя ўстаноўлены сігнал. Магло гэта быць: два разы паўторанае слова, падвойны штуршок рукой або нагой ці нешта іншае. Атрымаўшы такі сігнал, маршалак, як правіла, прыступаў да справы пасагу і ставіў у гэтай галіне такія патрабаванні, якія ў ніякім выпадку не маглі быць споўнены гаспадарамі. Калі бацькі дзяўчыны заяўлялі, што ў ніякім выпадку не змогуць даць такога пасагу, тады маршалак заяўляў, што яны будуць шукаць багацейшай кандыдаткі на жонку і выходзілі з хаты.

Пасажная прычына была карысная для абодвух бакоў. Дзякуючы ёй госці з гонарам пакідалі дом, а дзяўчына і яе бацькі мелі ганаровае вытлумачэнне перад суседзямі.

I яшчэ адна характэрная рыса абраднасці, звязаная са сватаннем. Калі хлопцу дзяўчына вельмі моцна спадабалася, у ніякім выпадку ён не павінен быў выяўляць сапраўдны стан сваіх пачуццяў. Мусіў прыкідвацца скептычным і абыякавым. Справа ў тым, што бацькі дзяўчыны ўважна назіралі за хлопцам і ўсялякі яго энтузіязм у адносінах да іх дачкі аўтаматычна, як быццам бы, аслабляў пазіцыю хлопца і маршалка ў справе характару і велічыні пасагу. Чым болей быў захоплены хлопец дзяўчынай, тым па меншы пасаг мог разлічваць.

А. Баршчэўскі

ТАЯМНІЦЫ НАВОКАЛ НАС

РАСЛІНА З МЯЖЫ

Старэйшым жыхарам Беласточчыны крываўніку ні прадстаўляць, ні рэкамендаваць не трэба. Яшчэ ў часы мае маладосці яго зелле было, мабыць, у кожнай хаце. У асяроддзі нашых суседзяў панаваў красачны звычай збіраць крываўнік як апошнюю расліну падчас гэтак званага „аўсянога жніва". Купкі гэтай шматгадовай расліны з інтэнсіўным, асаблівым пахам можна было сустрэць на кожнай мяжы, польнай сцежцы ці на ўскраіне пашы. Скасіўшы авёс і вяртаючыся дадому, людзі зрэзвалі адну-дзве купкі крываўніку. „Секануць" трэба было меней-болей у палове вышыні расліны. Зрэзанае зелле вязалі ў пучочкі таўшчынёй у палец і вешалі ў сенях або на гары пад страхой.

Ці ўсе патрабавалі і ўжывалі крываўнік? Пераважна — не, але як маўляла мая бабулька:

— Крываўнік збіраюць на ўсялякі выпадак.

I на самай справе, ён — расліна, якую варта мець у хатняй аптэчцы. Крываўнік звычайны (лацінская назва — Achillea millefolium, krwawnik pospolity — па-польску, тысячелистник обыкновенный — па-руску) — гэта ж адно з найдаўнейшых лякарстваў ад кровацячэнняў, таксама ўнутраных, як і знешніх. У народнай медыцыне напаранне або выцяжка (экстракт) з зелля крываўніку прымянялі пры кровацячэннях са страўніка, гемароі, кровацячэннях з маткі, лёгкіх, носа і ранаў. Сучасная навуковая медыцына ўсе гэтыя спасцярогі пацвердзіла і зелле крываўніку лічыць лякарствам прыгодным „пры неспецыфічных кровацячэннях, асабліва пры язве страўніка і кішок, а таксама пры кровацячэннях з вен у прамой кішцы". Лічыцца, што крываўнік як лякарства супраць кровацячэнняў не ўступае вітамін К, якая не заўсёды бывае пад рукой. Найчасцей прымяняецца напаранне: 1 гарбатняя лыжачка сухога зелля крываўніку на шклянку вады, або халодныя выцяжкі: 1 сталовую лыжку сухога зелля заліць шклянкай пераваранай, астуджанай вады і пасля шасці гадзін працадзіць. Таксама напаранне як і выцяжку п'юць перад ядой тры разы ўдзень па паўшклянкі. Быццам бы яшчэ больш эфектыўнае лякарства — гэта выціснуты са свежага лісця сок. Прымяняюць яго таксама тры разы ўдзень па дзве гарбатнія лыжачкі на паўшклянкі вады. Выціснуты сок наогул нельга захоўваць. Свежае лісце крываўніку, пацёртае ў пальцах калісьці ўкладвалі ў нос пры раптоўных кровацячэннях або прыкладалі да раны пры акалечаннях, каб паўстрымаць крываўленне.

Зелле крываўніку валодае ўласцівасцямі не толькі супраць кровацячэнняў. „Выцяжку з крываўніку, — піша праф. А. Ажароўскі, — прымаюць таксама, калі няма апетыту, пры малым выдзяленні страўнікавага соку, нязначных працяглых парушэннях стрававання, недастатковым засваенні ежы, уздуцці, адрыжках". У такіх выпадках вышэй пададзеныя прапорцыі ў нарыхтоўцы лякарства трэба, аднак, павялічыць: або змяншаючы колькасць вады, або павялічваючы колькасць зелля. У лячэнні расстройства стрававання выкарыстоўваюць таксама самыя кветкі крываўніку. Прымяняюцца яны амаль таксама, як рамонак.

У ветэрынарыі крываўнік прымяняюць як лякарства пры ўнутраных кровацячэннях, супраць глістаў і пры лячэнні парушэнні стрававання ў цялят.

Крываўнік мае значную прыдатнасць таксама ў хатняй гаспадарцы. Яго свежае лісце аматары смакавітасцяў дадаюць як прыправу да салатаў, мясных і рыбных страваў, а на зеллі нарыхтоўваюць горкія налійкі. Сок з зелля ўжываюць як сродак асвяжаючы і выбельваючы скуру твару.

Варта таксама ведаць, што адвар або водная выцяжка з зелля крываўніку — гэта атрутнае рэчыва для знішчэння насякомых, якое ўжываюць супраць тлі, вусеніц і іншых шкоднікаў пладовых дрэваў і кустоў. Нарыхтоўваюць яго ў прапорцыі: 0,7–0,8 сухога, або 2–2,5 кг свежага зелля крываўніку на 5 літраў вады. Можна яго заварыць (25-30 мінут), або накрыць і паставіць на 1-2 сутак (у залежнасці ад тэмпературы паветра). Перад апырсканнем дрэваў і кустоў адвар трэба крыху развесці.

Б. Наскрэбка

СЭРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка!

Я — дзяўчына сярэдняй прыгажосці. У кожным выпадку, так мне здаецца, і ў мужчын асаблівым поспехам не карыстаюся. Бывае, што не маю мужчыны паўгода, а то і больш. I раптам здарылася са мною нешта такое, чаго і ў сне не сустрэнеш. Я завочна вучуся ў Варшаве. На апошняй сесіі з'явіўся ў нас новы выкладчык. Мужык ужо ў гадах, але нейкі такі сімпатычны. Як толькі я яго ўбачыла, дык адразу пастанавіла: „Будзе мой". Усю лекцыю, як заварожаная, не спускала з яго вачэй, але ён, як бы, не звяртаў на мяне ніякай увагі. I вось пасля заняткаў мой „Лысунчык", як я яго ўжо ў думках называла, падыходзіць да мяне і прапануе пайсці з ім у рэстаран паабедаць. Ад уражання я несамавіта збянтэжылася. Чаму выбраў мяне? Ёсць жа на курсе прыгажэйшыя! Але ў душы я была яму ўдзячна і прыняла прапанову. „Лысунчык" аказаўся цікавым расказчыкам, і за абедам час праляцеў непрыкметна. Так жа (непрыкметна!) апынуліся мы ў яго кватэры (жонка з дзецьмі была на вёсцы ў бацькоў). Тут ён і стаў маім. Усё адбылося маланкава. Не паспеў ён і пацалаваць мяне, як ужо былі мы ў ложку. Хоць я і восем месяцаў не мела мужчыны, і хоць „Лысунчык" праявіў выдатныя плоцевыя якасці, галава кружылася ад шчасця па іншай прычыне. Вось я, дагэтуль мала прыкметная дзяўчына, за лічаныя гадзіны давяла вучонага дзядзьку да такога палу. Думка, што магу і я быць пакарыцелькай мужчынскіх сэрцаў, ашаламляла. Ды цешылася я сваім шчасцем нядоўга. Ачуняўшы ад пачуццяў, мой зрынуты кумір прызнаўся, што гэта ён мяне выбраў на свае цялесныя ўцехі. Аказаўся ён тонкім псіхолагам і заядлым сэрцаедам. Я была толькі чарговай яго „ахвярай". Прыемныя хвіліны, якія я толькі што перажыла, расплыліся, як міраж, і я вярнулася з любоўнае прыгоды з разбітымі думкамі, з прыгнечаным настроем. А што ты на гэта, Сэрцайка?

Расчараваная

У цябе, як відаць, нядрэнны ўжо плоцевы вопыт. Пара замуж.

ч.в.а. Сэрцайка

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Баламутка на ўсякія штукі хутка.

*

Глянеш — хоць пацалуй, а прыгулішся — плюнеш.

*

Гора маё чубатае: ніхто мяне не сватае.

*

Гэта толькі цвет, а ягадкі будуць.

*

Дагадайся, казача, чаго дзеўка плача.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Зорка

Старонка для дзяцей

Адась Койла са школы № 2 у Гайнаўцы. Фота Я. Чэрнякевіч.

Дзед Васіль і баба Васіліса, хоць і пенсіянеры, але без работы сядзець не могуць.

Двух сыноў і дзвюх дачок выгадавалі і вывучылі дзед Васіль і баба Васіліса. І тыя, нібы птушкі, разляцеліся па белым свеце. Пажаніліся і замуж павыходзілі, свае сем'і займелі. Бацькі рэдка ў госці наведваюцца, затое іх дзеці ўлетку часта гасцююць у дзеда Васіля і бабы Васілісы. Хата іх з раніцы да вечара гудзе, звініць, нібы пчаліны вулей.

Апошняя хатняя баталія паміж унукамі адбылася тыдзень назад, перад прыходам дзеда і бабы з поля.

— Зноў нашы свавольнікі вайну ўсчалі, — заўважыла баба, увайшоўшы ў двор.

Дзед схапіў папружку і ў момант апынуўся паміж ваякамі. Яму спатрэбілася ўсяго дзветры хвіліны, каб памірыць гэтых распуснікаў, як ён назваў іх тады пад гарачую руку.

Толькі з надыходам вечара, калі ўнукі павячэралі і ўлегліся спаць, у хаце запанавала цішыня.

Тады старэйшы Алёша ласкава папрасіў бабулю:

— Раскажы нам якую-небудзь казку.

— Толькі новую, — дадаў Юрка.

— Новую? — перапытала баба. — Новай пакуль што не ўспомніла.

— Сёння новую казку я вам раскажу... Хоць і кароткая, ды цікавая, — раптам азваўся дзед. — Ну, дык слухайце...

Яшчэ нядаўна жыла-была ў суседняй вёсцы старэнькая і сівенькая бабуля. Звалі яе чамусьці не Марыяй і не Мар'яй, а Мар'янкай. Дажывала свой век Мар'янка адна. Муж і два сыны яе загінулі на апошняй вайне. А дачку-партызанку фашысты закатавалі.

Хоць бабуля Мар'янка не мела каровы, затое казу, курэй і гусей трымала. Хапала ёй клопату. Напрацуецца, бывала, за доўгі летні дзень на агародзе, натупаецца за казой ды гусямі, ледзь у хату ўваліцца. Але і ў хаце, як вядома, спакойна пасядзець няма калі: тая ці іншая работа заўсёды знойдзецца.

І вось аднаго разу прыгнала Мар'янка з лугу сваю казу-дзерезу ў двор і бачыць: каля сяней горка пасечанага ламачча, а за ім кошык накапанай бульбы стаіць.

Нічыпар Парукаў

САКРЭТ

Запыталася бабуля ў суседзяў, ці не бачылі, хто гэта сёння ў яе двары гаспадарыў. Суседзі адказалі, што нікога не бачылі.

Назаўтра зноў нехта ў Мар'янчыным двары папрацаваў: бялізну памыў і развесіў на плоце сушыцца.

„Трэба прасачыць, хто гэта мне ў працы дапамагае", — вырашыла бабуля. Зачынілася яна ў хляве і праз шчыліну пазірае. А каб без прычыны дарма не сядзець, узялася за шыццё новай кашулі. Прасядзела да паўдня ў хляве, але нікто за гэты час нават і веснічак не адчыніў. А шыццё амаль што і не пачынала. Толькі і паспела палатно раскроіць. „Заўтра вазьмуся за шыццё кашулі", — надумала бабуля Мар'янка і, паклаўшы палатно і клубок нітак з іголкай на ўслончык пад паветкай, пагнала казу на луг пасвіць. Калі ж пад вечар прыгнала яе дадому, убачыла: двор чыста падмецены і пяском пасыпаны, а на ўслончыку ляжыць пашытая кашуля.

Дзівілася старая, расказвала суседзям пра невядомых і нябачных памочнікаў.

— Гэта цябе красналюдкі ўпадабалі і сталі дружна дапамагаць у працы, — аднойчы растлумачыў ёй вясковы настаўнік.

— Хто такія красналюдкі? — спалохана запыталася бабуля. — Можа, гэта нейкія нячысцікі хвастатыя?

— Не, гэта чароўныя чалавечкі-карлікі, — адказаў настаўнік. — Яны сябруюць толькі з працавітымі людзьмі, дапамагаюць ім у працы тады, калі іх ніхто не бачыць, ніхто за імі не сочыць.

Дзед Васіль у гэты вечар расказваў і расказваў, як тыя нябачныя чалавечкі-карлікі шмат добрага зрабілі бабулі Мар'янцы, як амаль кожны дзень старанна дапамагалі па гаспадарцы.

З цікавасцю слухалі ўнукі гэту новую казку дзеда Васіля, пакуль не заснулі. Нават і ў сне бачылі красналюдкаў.

А назаўтра раніцай, лежачы ў пасцелі, Алёша прашаптаў на вуха меншаму брату:

— Я ведаю сакрэт, як можна ператварыцца ў красналюдка. Ты хочаш ім стаць?

— Хачу. А як гэта зрабіць? — азваўся Юрка.

— Вельмі проста... Вось толькі, ці згодзішся з маёй прапановай, — прашаптаў Алёша. — А без згоды нічога не атрымаецца...

У гэты ж дзень, калі дзед Васіль і баба Васіліса былі ў полі,

(Працяг на стар. 10)

Для самых маленькіх

Мікола Чарняўскі

КОЛЬКІ

Я пайшоў у першы клас.
А са мной —
Сяргей,
Тарас,
Клава,
Зіна,
Кім,
Пятрусь,
Каця,
Саша
І Кастусь.
Нас рассаджваць пачалі —
Мы пяць партаў занялі.
І яшчэ у гэты час
Шмат зайшло дзяцей у клас.
Палічыў іх потым я —
Больш, чым нас, было ўдвая.
Колькі партаў месціць клас?
Колькі ўсіх у класе нас?

ШТО ЗА ДОЖДЖ?

Што за дождж?
Ён лье і лье!
Выйсці
З дому
Не дае.

Я да шыбы
Як прыкуты,
Ледзь не плачу
Ад пакуты:
Паспрабуй
Уседзь
Адзін,
Можа, тры
Ці пяць
Гадзін?
Не схавалі б
Дажджавік —
Я даўно б
З кватэры
Знік...

Дождж,
Табе
Лягчэй, вядома:
Ты —
На вуліцы,
Я ж —
Дома.

Гэтыя дзяўчаткі са Старога Корніна яшчэ малыя, а ўжо прыгожа спяваюць і ведаюць шмат беларускіх песень. Фота Я. Чэрнякевіч.

(Працяг са стар. 9)

САКРЭТ

Алёна расказаў брату свой сакрэт.

Назаўтра дзед з бабай запазніліся ў полі. А пад вечар, калі вярнуліся дадому, убачылі, што ў хаце наведзены парадак: падлога чыста вымецена, ложкі акуратна засланы пакрываламі, а талеркі, з якіх яны елі, чыста вымыты і пастаўлены на месца.

— Дзякуй вам, мае ўнукі за парадак, які вы сёння навялі, — пахваліла бабуля і пацікавілася: — Скажыце, а хто з вас што рабіў?

— Не ведаем, хто парадак навёў у хаце, — першы загаварыў Алёша. — Мы былі на рэчцы. Калі вярнуліся, у хаце было чыста.

— Дык гэта ж, пэўна, красналюдкі і ў нашай хаце папрацавалі, — сказаў дзед Васіль усміхаючыся. — Дзякуй ім за гэта.

Больш нічога ні дзед, ні баба не пыталіся.

На другі дзень, акрамя чысціні і парадку ў хаце, дзед і баба заўважылі, што каля печы ляжыць бярэмя дроў, а на лаўцы ў калідоры стаяць два поўныя вёдры вады.

Цяпер штодня, калі дзед з бабай бываюць на рабоце, красналюдкі абавязкова што-небудзь добрае і карыснае зробяць, у чым-небудзь дапамогуць па гаспадарцы. А іншы раз, ідучы на работу, дзед ці баба скажуць уголас, каб чулі ўнукі, нібы між іншым:

— Эх, каб сёння красналюдкі зрабілі...

Вярнуўшыся дадому, старыя бачылі, што жаданне іх споўнілася.

— Чым жа мы пачастуем нашых дарагіх памочнікаў, гэтых чалавечкаў-невідзімак? — спытаўся неяк дзед Васіль у бабы Васілісы, седзячы разам з унукамі за вячэрай.

— Сёння я купіла ў краме два вялікія кавуны. А заўтра, перад адыходам на працу разрэжу самы вялікі кавун на скрылікі, пакладу на талерку і пастаўлю на стол. Няхай тыя красналюдкі частуюцца на здароўе.

— Бабуля, а ты ведаеш, колькі чалавечкаў-невідзімак дапамагаюць вам? — запытаўся Алёшка.

— Пакуль што не ведаю. Даведаюся пасля таго, як яны пачастуюцца маім кавуном.

— А як ты даведаешся? — пацікавіўся Юрка.

— На стале застанецца столькі кавуновых скарынак, колькі было за сталом едакоў. Я купляць буду для іх і шакаладкі і іншыя гасцінцы, — адказала баба Васіліса, потым узяла меншы кавун у рукі і дадала:

— А гэты кавун няхай сёння мае ўнукі з'ядуць за тое, што не парушаюць парадак і ўсё, што робяць тыя чалавечкі-невідзімкі, дарагія нашы памочнікі.

— Дзякуй табе, бабуля, за пачастунак, — таямніча ўсміхаючыся, дзякавалі ўнукі, трымаючы ў руках ружовыя скрылікі салодкага і сакавітага кавуна.

АДГАДКІ

1. Сукі ў сцяне. 2. Бэлька. 3. і 4. Печ. 5. Печ, полымя, дым. 6. Агонь і чыгун. 7. Агонь. 8. Агонь і дым. 9. Жар, вуголле. 10. Гаршчок на вуголлі.

Мікола Варанецкі

У ВЕРАСНІ

У месяцы верасні
Сядзем мы за парты.
Вучыцца на выдатна
Будзем мы ўпарта.
Чакае нас, вучняў,
Цягнік наш пасажырскі,
Да ведаў, да ведаў
Стралою нас імчыць.

У школе мы пішам,
Чытаем і малюем,
Заданні рашаем,
З ахвотаю пяем.
Настаўнікі добрыя
За гэта абяцалі
Паставіць пяцёркі.
Вось як мы жывем!

Мы любім-любім
Нашу школу,
Настаўнікаў шануем,
Як бацькоў сваіх!
Мы родную мову
Ніколі не забудзем,
А песня нашая
Няхай званчэй звініць.

КАСЯ

Сёння Кася рана ўстала,
Ды, паснедаўшы, сабрала
Кніжкі, сшыткі са стала,
У школу чым хутчэй пайшла.
Бо сягоння верасень.
Вельмі важны першы дзень.
Першы прагучыць званок
І запросіць на ўрок.

КОСЦІК

Косцік — хлопчык невялічкі —
Яго ведаюць лісічкі.
Толькі зойдзе ён у лес —
Пад дубком грыбоў пяць-шэсць.
Пад бярозкай яшчэ болей,
Пад ялінкай кошык повен.

Косцік — хлопчык невялічкі,
Але шустры ён ды спрытны.

МУЗЫКІ
(Скорагаворка)

На двары, на двары
Запішчалі камары.
Мішкаў бас, мядзведзеў бас
Басаваў ім у адказ.
„Шуру-буру, шуру-буру“, —
Б'е у бубен наша Шура.
Пад акном на трубе
Адазваўся баран; „Бэ-э!“
Маня ўзяла скрыпачку
І зайграла крышачку.
Не ўмее граці Ваня,
Бо няма ў яго баяна.
Але даць яму баян —
Зайграе хутка вам.

ПЕРШЫ ЎРОК

Былі і хвалявaнні,
і трывога,
І радасць
найвялікшая была,
Калі мяне
да школьнага парога
Жытнёвая сцяжынка
Прывяла.
І я тады
яшчэ не разумела,
Што школа стане
домам для мяне...
Я дзверы адчыніла
ў клас нясмела
Спынілася,
нібы ў дзівосным
Сне.
Наш першы „А“
быў дружны і вясёлы,
Жылі мы,
як адна сям'я.
Шчаслівай бегла я
ў той дзень са школы,
Бо першую пяцёрку
Несла я.
Дні тыя зараз
у нябыт сыходзяць.
Не верыцца, што
першы быў урок,
А думкі ўсё часцей
ка мне прыходзяць,
Што хутка ўжо
апошні наш
Званок.
Ды не забуду пэўна
я ніколі
Свой першы ўрок
і радасць у грудзях.
Настаўнікам удзячна я
і школе,
Што нас выводзяць
У шырокі шлях.

Оля Савацюк, васьмікласніца.

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 300000. г. Тула, ул. Пушкинская, 33, кв. 92. Кирюхиной Инне. 6 клас.

* * *

СССР, 346515, Ростовская обл., г. Шахты-15, ул. Оренбургская, 14, кв. 3. Стогову Саше. 8 клас.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты-14, ул. Пульного, 36/8. Кошелевой Але.

* * *

СССР, 346991, Ростовская обл., г. Новошахтинск, Старая Соколовка, ул. Калантай, 4 кв. 1. Малышевой Лене. 15 год.

* * *

СССР, 357015, Ставропольский край, Кочубеевский район. с. Балахоновское, ул. Свободы, 41. Сушко Вере. 7 клас.

* * *

СССР, 344095, г. Ростов-на-Дону, ул. Штахановского, 12/1, Гурской Инне. 16 год.

* * *

СССР, 343400, Донецкая обл., г. Артёмовск, ул. Дзержинского, 86/23. Азаровой Инне. 8 клас.

* * *

СССР, 357500, Ставропольский край, г. Пятигорск, пр. Кирова, 61, кв. 40. Тележкиной Наташе. 8 клас.

* * *

БССР, 231960, Гродзенская вобласць, Свіслач, вул. Пагранічнікаў, 24. Сабаня Наташа. 5 клас.

* * *

СССР, 346555, Ростовская обл., пос. Майский, ул. Ленина, 10—20. Ане и Бэлле (10 і 11 год, прозвішча не падалі).

БЕЛАРУСКІЯ ЗАГАДКІ
пра хату і яе абсталяванне

1. Поўна хата верабейкаў нагната.
2. Сярод хаты Сямён ляжыць.
3. Белая кабыла ўвесь лес праела.
4. Баба старая цэлую зіму дзяцей абагравае.
5. Маці таўстуля, дачка красуля, а сын перабор паляцеў на двор.
6. Чырвоны вол чорнага ліжа.
7. Чырвоны конік па дрэве бяжыць.
8. Яшчэ бацька не ўрадзіўся, а сын ужо на вайну пакруціўся.
9. Повен падпечак чырвоных авечак.
10. Стаіць бычок, асмалены бачок.

Адгадкі пашукай у гэтай „Зорцы“.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

Настаўнік папрасіў вучняў рашыць задачу аб басейне, які трэба напоўніць вадой з труб рознага дыяметру. Першым папрасіўся адказваць Яська.

— 24-56-19, — сказаў ён.

— Што гэта такое? — здзівіўся настаўнік.

— Гэта нумар тэлефона нашага гідраўліка, — адказаў Яська.

* * *

— Міша, — нервуецца настаўнік. — У цябе ў галаве апілкі.

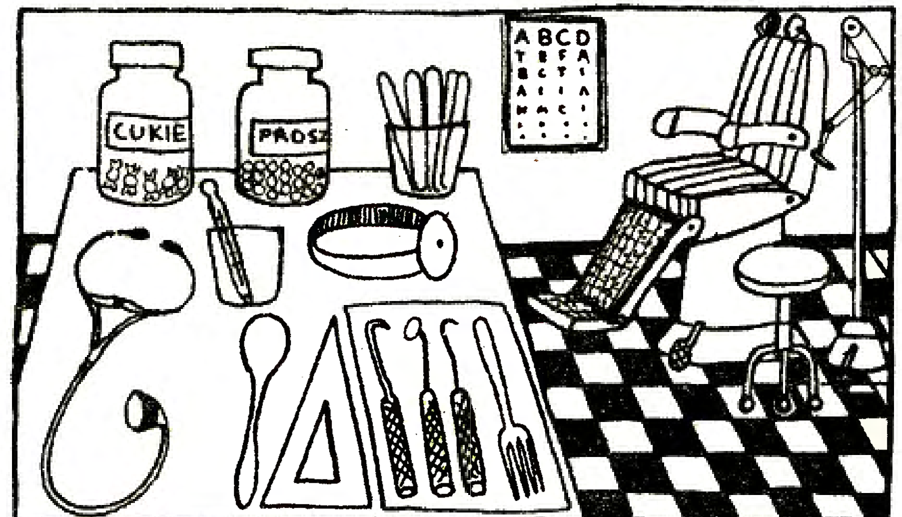
— Вось цікава, — цешыцца Міша. — А мама казала, што ў мяне ў галаве пуста.

* * *

— Пеця, назаві чатыры жывёліны, якія жывуць у Афрыцы? — прапануе настаўнік.

— Слон і тры жырафы, — упэўнена адказвае Пеця.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Перад вамі дэнтыстычны кабінет. Якія прадметы, намаляваныя тут, не патрэбны пры лячэнні зубоў?

Адрас рэдакцыі: „Зорка“, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Piątek 6 IX — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Kryptonim Trianon" (5). 11.15 Domator. 15.05 W szkole i w domu. 15.25 Nurt. 15.50 DT. 16.00 Tydzień na działce. 16.30 Majsterklepka. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Reportaż. 18.00 Bez próby, 19.00 Dobranoc „Pająk Chwat, wszystkich brat". 19.10 Studium — Świat robotów". 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor rządowy. 20.30 „Kryptonim Trianon" (5) — radz. serial sensac. 21.40 Żniwa 85. 21.50 DT. 22.10 Proponujemy, zapraszamy. 22.20 Kontakty. 23.20. DT.

Sobota 7 IX — 8.55 Program dnia. 9.00 Sobótka + film USA „Domek na prerii". 10.30 DT. 10.35 Co się dzieje? 10.50 Lista przebojów. 11.00 Na krawędzi słowa. 11.30 Antologia dramatu powszechnego: Sofokles „Antygona". 13.00 Świat z bliska. 13.30 Co się dzieje? 13.40 Bariery. 14.00 Konto „M". 14.30 Azymut. 15.00 DT. 15.10 Program rozr. 16.00 „Wielka miłość Balzaka" (6) serial TP, „Linoskoczki". 17.00 Kram. 17.30 Studio Sport. 18.20 Losowanie dużego lotka. 19.00 Dobranoc: „Bolek i Lolek na wakacjach". 19.10 Z kamerą wśród zwierząt; 19.30 Dziennik. 20.00 Finałowy program magazynu Studio Lato. 21.40 Czas. 22.10 Wiadomości sportowe. 22.20 DT. 22.25 Zielona noc (1) — zakończenie Studia Lato. 23.15 Kino nocne: „Więzienie Alkatraz" (odc. 4 — ost.) sensac. film USA. 0.05 Zielona noc (2).

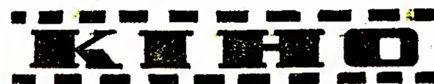
Niedziela 8 IX — 8.15 Program dnia. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek + film z s. „Latający Czestmir" (2) — film CSRS. 10.30 DT. 10.35 Na ziemi i w głębinach film dok. TV hiszp. 11.05 Estrada folkloru. 11.20 Galeria 37 milionów. 11.50 Siedem anten. 12.45 Kraj za miastem. 13.10 Koncert życzeń. 13.55 Teatr Młodego Widza: Jan Skotnicki wg K. Makuszyńskiego „Skrzydlaty chłopiec" (1). 14.35 Przed meczem Polska — Belgia. 15.00 DT. 15.15 Klub 6 kontynentów. 16.00 Magazyn sportowy. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka: „Mali mieszkańcy wielkich gór". 19.30 Dziennik. 20.00 „Powrót do Edenu" (1) film TV austral. 20.50 Pegaz. 21.30 Sportowa niedziela. 22.00 Kulisy wielkiej polityki. 22.30 Romantycy piosenki francuskiej. 23.20 DT.

Poniedziałek 9 IX — 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla młodych widzów: Stowarzyszenie myślących. 16.55 Kino Zwierzyńca: „Ogrody zoologiczne świata — Nagoja" film dok. RFN. 17.20 DT. 17.30 „Stawka większa niż życie" (2) — „Hotel Excelsior" — film TP. 18.35 Echa stadionów. 18.50 Wystąpienie ambasadora Bułgarii. 19.00 Dobranoc: „Jak groszek pokonał amoka". 19.10 Laboratorium — „Patent na cegłę". 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Telewizji: „Eduardo De Filippo" „Sztuka gry aktorskiej". 22.00 Żniwa 85. 22.10 DT. 22.30 Vratislavia Cantans — Państwowy Akademicki Chór Rosyjski im. A. Jurłowa. 23.00 DT.

Wtorek 10 IX — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Oshin" (1). 11.00 Domator — Spotkanie z kandydatem na posła. 11.20 Domator — Bądź piękną. 11.30 Domator: „Europejskie parki narodowe" — Holandia (2) — film dok. RFN. 16.25 Program dnia oraz DT. 16.30 Dla dzieci: Muzyka naszych przyjaciół. 16.55 Dla dzieci: Fasola. 17.20 DT. 17.30 Gazeta rolnicza. 18.00 Informator Wydawniczy. 18.15 Reportaż z przeszłości. 18.40 Ewakuacja — film dokum. 19.00 Dobranoc: „Kaczanek i Kukurydzka". 19.10 Klinika zdrowego człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Czas wyborów. 20.30 „Oshin" (1) — japoński serial film. 21.30 DT. 21.50 Jurij Andropow — kartki z biografii" — radz. film dokum. 23.00 DT.

Środa 11 IX — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Haracz szarego dnia" polski film fabul. 11.35 Domator. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla dzieci: Tik-Tak. 16.55 Kurnik — progr. public. 17.15 Losowanie express lotka i małego lotka. 17.25 Polska — Belgia — Eliminacje MŚ w piłce nożnej. 19.20 Dobranoc: „Porwanie Baltazara Gąbki". 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Haracz szarego dnia" — polski film fabul. 21.40 Żniwa 85. 21.50 DT. 22.10 Trybuna Sejmowa. 22.55 DT.

Czwartek 12 IX — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Komisarz Moulin". 11.35 Domator — Domowa apteczka. 16.00 Program dnia + DT. 16.05 Tydzień na działce. 16.30 O mnie, o tobie, o nas. 17.20 DT. 17.30 Mówmy otwarcie — „Wspólny kandydat". 17.55 Witryna. 18.05 Patrol. 18.30 Sonda pt. „Fala". 19.00 „Był raz tato". 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Komisarz Moulin" film TV franc. 21.40 DT. 22.00 Zawsze po 21-ej. 22.40 DT.

Bielsk Podl. Błękitny gracz — USA 9—15.

Czeremcha Zwycięstwo — pol. 11. Prawo i pięść — pol. 14—15.

Czyże Droga szkieletów — rum. Gniazdo złoczyńców — rum. 11—14.

Hajnówka Zbyt późne popołudnie — czes. 10—11. Tom Horn — USA 12—13. Koncert — pol. 14—15.

Michałowo Bez końca — pol. 10—12. Pieśń o Rolandzie — fr. 13—15.

Mielnik — Ostatnie metro — fr. 11—12. Sobowtór — jap. 14—15.

Orla Narzeczona — NRD. Dom pod czerwoną latarnią — węg. 11—15.

ГУСЯНЯТЫ

Бельск ужо даўно славіцца сваімі інкубатарамі свойскай птушкі, што на вул. Татарына. Цяпер, у сезоне, у бельскіх інкубатарах выводзяць толькі гусянят — гэта найлепшы вывадак у краіне. У гэтую вясну было гусянят 330 тысяч, прадавалі іх на кантрактацыю і на вольны рынак.

Паказальнік вывадку тут высокі — 77,5 працэнта (план быў 60 працэнтаў), г. зн. што са 100 яек выходзіць 77,5 гусянят.

ШТО ДАЛЕЙ У ЗЛЕЎНІ?

На вуліцы Дубічы ў Бельску няма паветкі. Шэсць вазакоў малака наракаюць, што яны, калі прывозяць у злеўню малако і якраз падае дождж, дык мокнуць пад голым небам. Так пераважна бывае, што калі яны прыедуць з малаком, у той жа час пад'язджаюць машыны, з якіх адна бярэ маслянку, а другая ўлівае ў бак малако з ваколіцы. Злеўняры не маюць хвіліны часу, каб прыняць малако ад гаспадароў, а ім таксама вельмі спешна ў поле.

Інструктар і кіраўнік злеўні абяцалі, што паправяць арганізацыю працы, ды як дагэтуль нічога не робяць. Вазак-пастаўшчык гаворыць так: нам трэба самім выстаўляць конаўкі з малаком на рампу і насіць іх 5-10 метраў, а потым падымаць, каб малако выліць. А тых конавак з малаком — 20 і 10-літровых — бывае 2 тоны. А чаму не ўмацаваць бак ніжэй, на вышыні паўметра, а не паўтара? Лягчэй было б вазаку выліваць малако. А чаму б не прадоўжыць дах, каб не падаў дождж на галаву?

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Бельск разбудоўваецца і дзяцей прыбывае. У Бельску працуе 8 гарадскіх прадшколляў і адно пры ПГР. У 1984/85 годзе іх наведвала каля тысячы дзяцей. Я пабывау у адным бельскім прадшколлі № 5 на вуліцы Касцюшкі. Прыгожа, зелень і кветкі. Гэтае прадшколле было адкрыта ў 1978 годзе. Будынак паставіла Бельскае будаўлянае прадпрыемства, а ўсё канчалі пачынам самі бацькі.

Андрэй Гаўрылюк

КАЛІ ПЕРАСТАНУЦЬ СТРАШЫЦЬ?

Мілыя чытачы, адгукніцеся на мой артыкул, адкажыце: ці і ў іншых гмінах страшаць вяскоўцаў, ці толькі ў Нарве?

А вось у чым справа. З гміннай управы ў Нарве атрымаў я паведамленне, што ў 1985 годзе павінен аднавіць зерне 200 кг жыта. Гмінная ўправа піша, што прыдзе да мяне прадстаўнік з Насеннай цэнтралі, і я павінен у яго зрабіць заказ. А калі я не падпарадкуюся гэтай дырэктыве і не выкуплю зерня — страшыць мяне гміна, — дык яна аштрафуе мяне на 20 тысяч злотых.

Мае даражэнькія, пакараць чалавека лёгка, але выратаваць ад кары — гэта пытанне.

Цяпер усюды рэформа і сяляне навучыліся лічыць: самі шукаюць лепшага насення, бо гэта карысна — лепшы ўраджай, а гміна па-старому ўсё страшыць.

Перастаньце нас страшыць, бо мы і так усяго баімося.

М. Лук'янюк

АДНАВІЛІ ВУЛІЦУ

У Новым і Старым Ляўкове ў Нараўчанскай гміне дагэтуль на вуліцы быў брук. У жніўні паклалі асфальт. „На такіх вуліцах, — кажуць жыхары Ляўкова, — ногі ажно самі ідуць". Некаторыя сяляне паклапаціліся пра новую агароджу або рамонт дагэтуляшняй.

У сувязі з аднаўленнем вуліц, абедзве вёскі куды папрыгажэлі. **(яц)**

Прыпамінаем, што 15 верасня канчаецца тэрмін (прадоўжаны) прымання падпіскі на „Ніву" на IV квартал г.г. А падпіска — найлепшая гарантыя нашага непарыўнага сяброўства. Будзь тады нашым сябрам! Неадкладна выпішы „Ніву"!

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:
Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.
У замежнай валюце Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

300.	Пётр Мартынюк (Навакорніна)	— 1000 зл.
301.	Кааператыўны банк у Нурцы-станцыі	— 1000 зл.
302.	Ян Жамойцін (Варшава)	— 5000 зл.
303.	Аляксандр Хлябіч (Рыбакі)	— 1000 зл.
304.	Марыя Хлябіч (Рыбакі)	— 1000 зл.
305.	Фёдар Хлябіч (Рыбакі)	— 1000 зл.
306.	ГС „Сялянская самадапамога" ў Бельску	— 5000 зл.
307.	Працаўнікі Прадпрыемства цеплавой энергіі ў Гайнаўцы	— 4310 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:
у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Сакольлы, вуліца Варынскага 1,
у ТП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.
Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.
Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Селянін заўтрашняга дня ✱ Нашэсце на Святую гару ✱ Шляхам гадоў — нараджэнне Вялікага княства Літоўскага ✱ З пабыўкі мітрапаліта Філарэта ✱ Клопаты дзядзькі Сымона ✱ Дай чалавеку пажыць! — дамагаюцца ў Міры Лукшы ✱ Франтавы дзённік Аляксея Карпюка ✱ Маладзёжны форум — новая рубрыка ✱Парнасік ✱ Адгалоскі ✱ Беларускі фальклор ✱ Таямніцы расліны месяца ✱ Для дзяцей — „Зорка" ✱ Што-дзе-калі ✱ Гумар, а ў ім — інтымныя мары Васіля Петручука

— КАЛЯНДАР —

605 гадоў назад
8.9.1380 на Куліковым полі рускія войскі нанеслі паражэнне Залатой Ардзе.

130 гадоў назад
11.9.1855 нар. Е. Раманаў, беларускі этнограф і фальклярыст.

120 гадоў назад
11.9.1865 нар. Я. Райніс, латышскі пісьменнік.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі
АДРАС РЭДАКЦЫІ:

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

• • • • • • • • •

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok. ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
   - — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23. 00-953 Warszawa. konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- — do dnia 10 listopada na I kwartał. I półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- — do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 1599/85 r. Nakład 4.000. G-5.

З армянскага гумару

НЯЎДАЧА МЕЛІКА *)

Аднойчы Мелік і Пулу-Пугі пайшлі разам у сад.

— Пугі, давай залезем на дрэва і пакаштуем тутавых ягад, — прапанаваў Мелік.

Пулу-Пугі зразумеў, што Мелік задумаў пажартаваць з яго.

— Добра, няхай доўгім будзе жыццё Меліка! — сказаў Пулу-Пугі. — На дрэва, дык на дрэва.

Мелік загадзя падгаварыў садоўніка схаваць чаравікі Пулу-Пугі, як толькі той узлезе на дрэва, таму і сказаў:

— Пугі, я босы палезу на дрэва. Раю табе зрабіць тое ж. У чаравіках можна пaслізнуцца і ўпасці.

— Добра, няхай доўгім будзе жыццё Меліка!

Пулу-Пугі зняў чаравікі, звязаў іх і закінуў за плечы.

— Што ты робіш, дурань, навошта табе чаравікі? Пакінь іх лепш на зямлі!

— Няхай доўгім будзе жыццё Меліка! — адказаў Пулу-Пугі. — Але хто можа ведаць, што з намі будзе? Можа я не вярнуся больш на зямлю і прама з дрэва траплю ў рай.

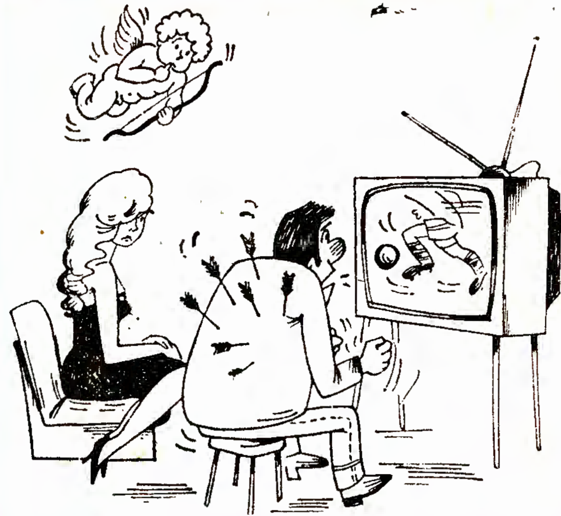
*) Мелік — памешчык.

НАТАТКІ ДОКТАРА ЗНАХАРУКА

„Дзіця плаксівае. Спадчыннасць абцяжарана. Дзед па лініі маці быў дырэктарам піўзавода".

„Хворы не п'е, не курыць, алкаголь ужывае ў межах дапушчальнай нормы: па святах і з выпадку атрымання авансу".

„Хоць хвораму паралізавала правую нагу, ён ёю нядрэнна варушыць".

НІУКА

ГУМАР З БАРАДОЮ

СВІННЯ ЦІ ВЯПРУК

Нейк перад раніцай пагрукалі ў акно. Гаспадар выйшаў. На панадворку стаяў незнаёмы мужчына.

— Драстуйце, — пачціва пакланіўся ён гаспадару, — будзьце такі добры, дапамажыце вепрука падняць, бо вязлі на базар, а ён скочыў з воза.

Узяліся дружна ды й усадзілі вепрука на воз.

І такі жа ж рады той незнаёмы, так шчыра дзякуе. На гэтым і разышліся.

Раніцай жонка выйшла гаспадарнічаць, а свінні ў хляве — няма.

ШТО НАД ГАЛАВОЮ?

Настаўнік: — Што мы бачым над галавою ў пагодны дзень?

Вучань: — Блакітнае неба.

Настаўнік: — А ў дождж?

Вучань: — Парасон.

ПАРАІЎ

Два задрыпанцы былі на рыбах. Аднаму пашанцавала: ён выцягнуў вялікага ляшча, які шалёна біўся і ніяк не даваўся ў рукі.

— Паслухай, як мне яго прыкончыць? — спытаў удачлівы рыбак.

— А ты яго ўтапі!

КАБ ПАЛЕГЧАЛА

— Ведаеце, сусед, мне ноччу так балелі зубы, што я аж на сцяну лез. Калі так будзе і надалей, то ўжо не ведаю, што рабіць.

— А вы прыстаўце нанач да сценкі драбіну.

Памятаў толькі тых, каго не жадаў і ведаць.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Двое маладых прыносяць у загс заяву на шлюб.

— Колькі ж вам гадоў? — пытае сакратарка.

— Васемнаццаць, — адказваюць.

— Вучыцеся?

— Не. Толькі што закончылі школу.

— Працуеце?

— Не. Яшчэ не вырашылі куды пайсці.

— Як жа вы думаеце весці сямейнае жыццё? Вы ж да яго не прыстасаваны.

— Не хвалюйцеся за нас, — кажа нарачоны. — Мы ўсё абмеркавалі. Мае бацькі будуць даваць сто рублёў штомесяц. Яе бацькі — таксама... А калі мы будзем мець такія грошы, для іх ужо не будзе праблемай нас пракарміць.

МІНІВЕРШЫ

ДАПРЫПІСВАЎСЯ

Робячы прыпіскі,
Думаў пра ўзлёт,
Ды зляцеў з пасады
Ліпавы пілот.

ДАСПАЎСЯ

У летні дзень ён смачна спаў
І аб кармах зусім не дбаў,
Як дзень зімовы надышоў —
З рукой працягнутай пайшоў.

Язэп Кудзеля

З „Весніка Задрыпонії"

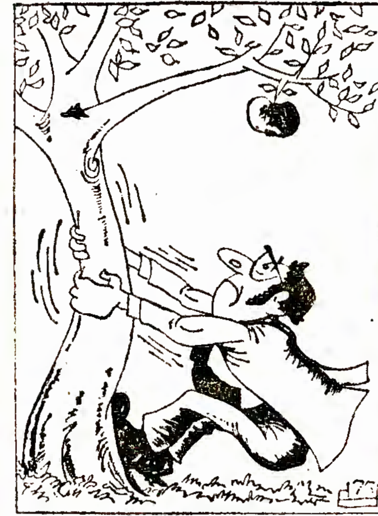
ВЫНІК АКСЕЛЕРАЦЫІ

На дзве галавы перарос уласнага бацьку сямікласнік В. Бугаюк.

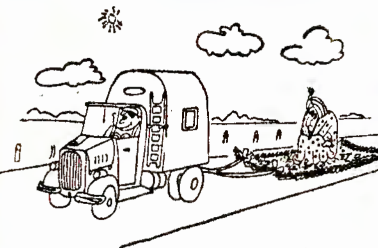
Цяпер ужо кволы бацька двоечніка прадбачліва вяртаецца з працы дадому толькі тады, калі сынок лёг спаць...

БОНТОН

Ні ў якім выпадку не калупайце ў зубах нягцем, для гэтага ёсць відэлец.

А ці не наблытаў Ньютан?

Чарадзей выдыхнуўся...

Курʼёзы

ЗНАЁМСТВА З ВОПЫТАМ

Рост злачыннасці ў Ізраілі прымусіла мэра Тэль-Авіва адправіцца ў Нью-Йорк, каб даць там некалькі ўрокаў — пазнаёміцца з найсучаснымі метадамі барацьбы са злачыннасцю.

З некаторым вопытам тэль-авіўскі госць пазнаёміўся адразу ж у дзень свайго прыбыцця ў Нью-Йорк: у часе вячэрняй прагулкі ён, яго жонка і персанальны ахоўнік на людной вуліцы былі вельмі кваліфікавана „абчышчаны" чатырма грабежнікамі. Паліцыя ж з'явілася на месца злачынства „з вялікім спазненнем", калі за грабежнікамі і след прастыў.

На сустрэчы з прадстаўнікамі прэсы мэр Тэль-Авіва заявіў: „Маё падарожжа па вопыт дaказала: са спазненнем на месца падзей наша паліцыя не мае ніякіх цяжкасцей."

З ЖЫЦЦЯ ДЭПУТАТАЎ

Йозеф Фішэр, член заходненямецкага бундэстага ад партыі „зялёных", падзяліўся першымі ўражаннямі пра сваіх калег па гэтай найвышэйшай установе краіны. Фішэр назваў бундэстаг „неймаверным зборышчам алкаголікаў, ад якіх часта нясе звычайнай гарэлкай".

Калі б сабакі навучыліся размаўляць, яны б яшчэ больш кусаліся.